

4/2010

Homeopatia ja eläimet

? SKEPTIKKO

Julkaisija:

SKEPSIS^{RY}

#88

PL 483
00101 Helsinki
www.skepsis.fi

Päätoimittaja: Risto K. Järvinen

E-mail: editor@skepsis.fi

Toimitus:
Närhitie 11
01450 Vantaa

Toimitusneuvosto: Tarja Koivumäki, Tapio Kortesaari, Heikki Nevala, Jussi K. Niemelä, Minna Poutanen, Tiina Raevaara.

Taitto: Tampereen seudun Työllistämisyhdistys Etappi ry Mediapaja / Veli-Ville Korhonen

Kaikki tässä lehdessä julkaistut kirjoitukset ovat kirjoittajien omia mielipiteitä, eivätkä välttämättä edusta toimituksen, Skepsiksen tai ECSO:n virallista kantaa.

(ECSO = European Council of Skeptical Organisations. Skepsis ry on ECSO:n jäsen.)

Painopaikka: Meripaino

ISSN 0786-2571

Kansi: Tiina Raevaara kirjoittaa artikkelissaan ”Homeopatia, lumevaikutus ja eläimet”, että koska eläin ole altis lumevaikutukselle, monet tuntuvat ajattelevan, että eläimillä saadut positiiviset tutkimustulokset homeopatian tehosta olisivat jotenkin vääristymistä puhtaita. ”Asia ei ole kuitenkaan lainkaan näin yksinkertainen.”

Kuvat: Risto K. Järvinen

SISÄLTÖ

- 4 TIINA RAEVAARA**
Homeopatia, lumevaikutus ja eläimet
- 10 PERTTI LAINE**
Huuhaa-palkinto oli karmea virhe?
- 13 ADA**
Skepponen
- 14 OLLI ERJANTI**
Muuntuneet tajunnantilat – tuoko hiljainen mieli hyvän olon?
- 20 PERTTI LAINE**
Puheenjohtajan palsta
- 21** Skeptikko 20 v. sitten
- 22 JOSE AHONEN**
Näin teet paranormalin ilmiön
- 23 JUHA LEINIVAARA**
Epämääräistä värähtelyä
- 24 DENIS GALKIN**
Skepsis went festarit
- 26** Ihme juttuja
- 30 RISTO K. JÄRVINEN**
Kirjat: Äiti Amma pelasti suomalaisministerin?
- 32 TIINA RAEVAARA**
Kirjat: Uskovan ja uskomattoman kosmologiaa
- 36 JUSSI K. NIEMELÄ**
Kirjat: Uskomusten, uskontojen ja maailmankuvien taustamekanismeista

SEURAAVA SKEPTIKKO ILMESTYY JOULUKUUSSA.
LEHTEN TARKOITETTU MATERIAALI TULEE OLLA
TOIMITUKSESSA MARRASKUUN LOPPUUN MENNESSÄ.

Kun kirjoitin Skeptikossa 2/2010 alkoholismien hoidossa esiintyvistä huuhaasta, moni alkoholisti pillastui puolustamaan erityisesti AA:ta, josta he kokivat saaneensa apua ongelmaansa. Ehkä on niin, että AA:n rivien välistä paistava kristillisuus voidaan jättää vähemmälle huomiolle, mutta huolestuttavaa on uskomushoitojen laaja leviäminen virallisen päihdehoidon piiriin.

Esimerkiksi ”tv-psykiatri” Ben Furmanin ja Tapani Aholan perustamassa Lyhytterapia-insituutissa on tarjolla koulutusta EDxTM (Energy Diagnostic and Treatment Methods) -hoitomenetelmään, joka perustuu soveltavan kinesiologian, kiinalaisen lääketieteen meridiaaniopin, bioenergian ja kognitiivisen terapian keskeisiin periaatteisiin. Menetelmän kerrotaan soveltuvan mm. riippuvuuksien hoitamiseen.

Vuonna 2000 perustettu NADA (National Acupuncture Detoxification Association) Suomi/Finland on tarkoitettu edistämään päihdevieroitusakupunktion käyttöä Suomessa. Päihdeongelmien hoidossa nykyisin eniten käytetty korva-akupunktion ”viiden pisteen menetelmä” on Suomessa otettu ensimmäisenä käyttöön A-klinikkasäätiön avopalveluyksikössä Helsingin nuorisoasemalla, jossa lääkärinä toimii NADA:n puheenjohtaja Pekka Aarninsalo.

Korva-akupuntikoulutuksia järjestävät Tampereen A-klinikkatoimi (jonka kanssa 16 pirkanmaalaista kuntaa on solminut ostopalvelusopimuksen) ja Helsingin nuorisoasema (jonka tehtävät perustuvat sosiaali- ja päihdehuoltolakeihin sekä Helsingin kaupungin kanssa tehtyyn ostopalvelusopimukseen). NADA kouluttaa terveyden- ja sosiaalihuollon työntekijöitä myös muualla. Esimerkiksi Keski-Pohjanmaan kesäyliopistossa on marraskuun lopulla tarjolla kolmen päivän kurssi (560 €), jossa aiheena on myös mm. ”ADHD ja korvamagneettien käyttö”.

NADA:n kymmenvuotisseminaarissa lokakuussa Helsingissä ohjelmassa oli mm. seuraavanlaisia workshoppeja:

Denis Vinokur: Kiinalaisen lääketieteen itsehoitomenetelmiä. Aiheena akupainanta, ravinto ja meditaatio.

Juha Siira: Psykologinen akupunktio. Saamme tutustua menetelmään, jossa taputetaan kevyesti sormenpäillä tiettyjä akupunktiosta tuttuja kehon energiapisteitä ja samalla virittäydytään keskeisiin psykologisiin ongelmiin. Energiataputus perustuu kiinalaisen lääketieteen akupunktio- ja meridiaaniopin sekä länsimaisen psykologisen ajattelutavan yhdistämiseen negatiivisten häiritsevien tunteiden purkamiseksi.

Elisa Alakahri: Kehoakupunktion käyttö päihde- ja mielenterveytyöissä. NADA-kouluttaja Alakahri on viimeiset pari vuotta käyttänyt systeemiä omassa työssään Helsingin nuorisoasemalla. Hoidot ovat nopeita vasteeltaan sekä yksinkertaisia toteuttaa (asiakkaat istuvat ja useimmat pisteistä löytyvät paidan hihaa tai housun lahjetta nostamalla).

Uskomushoitojen leviämisestä päihdehoitoon kertoo Stakesin vuonna 2001 kaikille Suomen päihdehoitoyksiköille tekemä kysely, jossa kysyttiin käytettyjä työmenetelmiä. Kyselyyn vastasi 109 avohoitopaikkaa, joista akupunktio oli käytössä 72:ssa. Laitoshoidon suhteen vastaavat luvut olivat 78/54.

Uskomushoitojen leviämistä päihdehoitoon on ilmeisesti edistänyt palvelujen erillisyyks muusta terveydenhuollosta ja voimakas yksityinen palvelutuotanto. Näennäishoitojen tarjoaminen alkoholiongelmaisille muodostaa ongelmia. Ei ole oikein, että verorahojamme käytetään tällaiseen. Uhkana on myös, että erilaiset epätieteelliset hoidot leviävät päihdehuollosta entistä enemmän myös muuhun erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuoltoon.

RISTO K. JÄRVINEN

Homeopatian epäilijät korostavat usein, että homeopatian mahdollinen teho johtuu vain plasebo- eli lumevaikutuksesta. Tähän homeopatian puolustajat vastaavat väitteellä, että homeopatia toimii myös eläinten hoidossa, eikä vaikkapa koiran voi olettaa kokevan samanlaista lumevaikutusta kuin ihmisen. Millaisia ongelmia liittyy homeopatian tutkimiseen eläimillä ja tulosten arvioimiseen ylipäätään?

Teksti Tiina Raevaara

Homeopatialla on taustallaan yli 150 vuotta sille epäsuosiollisia tai vähintäänkin epäselviä tutkimustuloksia, kuuluisa tieteellinen huijaus (Maddox 1988) sekä viime vuosina myös virallisten instituutioiden kiristynyt asenne niin kutsuttuja vaihtoehtohoitoja kohtaan, mutta silti ideologia porskuttaa ja yleistyy esimerkiksi lemmikkieläinten hoidossa.

”Uskon, että olemme mukana urauurtaval-

la tieteellisellä tutkimusmatkalla”, kirjoitti alastaan englantilainen homeopaatti Jeremy Swayne vuonna 2008. Hänellä oli näkemys myös homeopatian epäilijöistä: ”Heidän haluttomuutensa, jopa kieltäytyksensä hyväksyä [homeopatian] kliininen arvo ja merkittävyys terveydenhoidolle sekä heidän puutteellinen tieteellinen uteliaisuutensa on, voisinpa jopa väittää, epätieteellistä” (Swayne 2008).

Homeopatia, lumevaikutus ja eläimet

Potensointia ja samankaltaisuutta

Homeopatia on saksalaisen lääkärin Samuel Hahnemannin 1700-luvun lopussa esittelemä hoitomuoto (Javanainen ja Saano 1996). Sillä on kaksi kantavaa periaatetta, joille kummallekin on hyvin vaikea löytää pohjaa luonnontieteistä. Similia- eli samankaltaisuusperiaatteen mukaan ”samanlainen parantaa samanlaista”. Niinpä aine, joka aiheuttaa terveille ihmisille tietynlaisia oireita, sopii hoidoksi kyseisenlaisista oireista kärsivälle sairaalle potilaalle.

Toinen periaate on niin kutsuttu potensointi. Valittua ainetta ”voimistetaan” laimentamalla. Mitä enemmän ainetta laimennetaan sitä vahvemmin sen väitetään vaikuttavan. Potensoidut liuokset ovat niin lopulta niin laimeita, ettei niissä ole laskennallisesti lainkaan alkuperäisen ai-

neen molekyyliä jäljellä. Homeopaatit olettavat, että aineen kanssa tekemisiin joutunut vesi kehittää aineesta jonkinlaisen ”muiston” (Saano ja Javanainen 1996), joka käynnistää potilaan omat ”parantavat prosessit” (Vockeroth 1999).

Homeopatiassa tärkeää on myös vaikuttavien aineiden testaaminen sekä potilaan oireiden selvittäminen (Foubister 1989). Samankaltaisuusperiaatehan vaatii, että aineen vaikutukset terveisiin on kartoitettu. Toisaalta homeopaattisen hoitosuunnitelman tekeminen on perinteisesti ollut pitkälinen työ, jossa selvitetään potilaan oireet sekä aiempi sairaushistoria. Myös potilaan omalle subjektiiviselle käsitykselle tilastaan annetaan paljon merkitystä.

Nykyinen homeopatia alkaa kuitenkin luis-taa perinteisistä käytännöistään: homeopatiaa myydään nykyään paljon itsehoitovalmisteina,

ilman homeopaatin ja potilaan kohtaamista, jossa oireet selvitetäisiin ja homeopaatti valitsisi asiakkaalleen juuri hänen tarpeisiinsa räätälöidyn aineen ja laimennoksen.

Jos kaikki onkin lumetta?

Koska homeopatian väitetyille toimintamekanismeille – similia-periaatteelle ja ennen kaikkea potentsoinnille – ei löydy pohjaa tieteellisistä käsityksistä, hoitomuodolle on haettu tukea tutkimuksista, joissa homeopaattisten valmisteiden tehoa on verrattu lumevalmisteiden tai lääketieteellisten valmisteiden tehoon. Ajatus on, että vaikka toimintamekanismit jäisivät tuntemattomiksi, tehokkuus on aina tehokkuutta.

Koska lumevaikutuksella on suuri merkitys kaikessa terveydenhoidossa, tutkimusten täytyy olla

kaksoissokkotutkimuksia: sekä potilaan että lääkkeen antajan täytyy olla epätietoisia siitä, saako potilas todellista tutkittavaa ainetta vai lumevalmistetta. Lumevaikutusta ei pidä aliarvioida: esimerkiksi eräässä masennuslääketutkimuksessa 93 prosenttia antidepressantteja saaneista hyötyi lääkityksestä – samoin kuin 73 prosenttia lume-lääkkeitä saaneista (Khan ym. 2008). Lumevaikutus nousee näkyviin erityisesti tutkimuksissa, joissa potilaat saavat itse arvioida tilansa kehittystä.

Silloin tällöin homeopatiasta näyttää löytyvän kaksoissokkotutkimuksissa tehoa. Osa tästä on tosin ”julkaisuharhaa”: yllättävät tulokset (kuten vaikkapa osoitukset homeopatian tehosta) julkaistaan helpommin kuin negatiiviset, odotusten mukaisen tulokset (kuten osoitukset homeopatian toimimattomuudesta) (Saano ja Javanainen 1996). Kun tutkimuksia tehdään paljon, niiden se-

KUVA: HENRY LEHTO

kaan mahtuu väkisinkin myös tapauksia, joissa homeopatialla vaikuttaisi olevan tehoa (Vandenbroucke 2005).

Homeopatiatutkimuksia syytetään usein huonoista koejärjestelyistä. Tässä asiassa on kuitenkin edistytty viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tutkimuksiin on otettu mukaan entistä suurempia otoksia ja kaksoissokko- ja satunnaistamisjärjestelyt on hoidettu asianmukaisesti (Shang ym. 2005). Homeopaatit ovat itsekin halunneet edistää alansa ”lääketieteellistämistä”.

Tutkimusten suuresta määrästä huolimatta lopullista kuoliniskua homeopatialle ei tunnu löytyvän. Homeopatian puolustajat ja vastustajat pysyvät kaukana toisistaan. Samoista tutkimuksista saatetaan tehdä aivan erilaisia tulkintoja. Esimerkiksi arvostetussa ”Lancet”-lehdessä vuonna 2005 julkaistu metatutkimus, jossa vertailtiin 110 homeopaattisten valmisteiden tehoa ja 110 lääkkeiden tehoa tarkastellutta tutkimusta (Shang ym. 2005), sai lehden oman toimituksen uutisoimaan tutkimuksen otsikolla ”The end of homeopathy” (Lancet 28. 8.2005). Eräät homeopaatit taas väittivät, ettei yhdessäkään mukana olleessa 110 homeopaattiseksi merkityssä ja suurelta osin homeopaattien omissa lehdissä julkaistussa tutkimuksessa todellisuudessa käsitelty homeopatiaa, koska hoitoja ei ollut sovitettu yksittäisten potilaiden tarpeisiin (Thurneysen 2006).

Lancetin tutkimuksessa homeopaattisten valmisteiden näytettiin tehoavan jonkin verran, eroa lumevalmisteisiin oli kuitenkin vähemmän kuin varsinaisilla lääkkeillä. Artikkelin kirjoittajat selittivät homeopatian tehon lumevaikutuksella, ja tekivät myös sen huomion, että homeopaattiset tutkimukset vaikuttavat olevan varsinaisten lääkkeiden vaikutusta käsitteleviä tutkimuksia alttiimpia erilaisia vääristävälle tekijöille, kuten ennakkoodotuksille.

Kun tutkimus rajattiin vain hyvin korkealaatuisiin tutkimuksiin, joissa esimerkiksi kaksoissokko- ja satunnaistamisjärjestelyt on hoidettu erittäin huolellisesti, homeopatia ei teholtaan erottunut lumevalmisteista (Shang ym. 2005).

Homeopatiaa, ”homeopatiaa” ja isopatiaa

Eläinten hoidosta homeopatialla ei ole olemassa yhtä kattavia metatutkimuksia kuin ihmisten hoidosta. Sitä kuitenkin käytetään eläimillä ehkä suurempaankin valikoimaan vaivoja kuin ihmisillä. Yksi syy tähän saattaa olla se, että eläinten terveydenhoito on huonommin valvottua kuin ihmisten. Homeopatialla pyritään hoitamaan muun muassa eläinten hengitystieinfektioita, allergioita, loistartuntoja, iho-ongelmia, luusto- ja nivelvaivoja, epilepsiaa, kipua, autoimmuunisairauksia, tulehduksia ja jopa syöpää.

Anna Hielm-Björkman vertaili Helsingin yliopistossa vuonna 2007 tarkastetussa väitöskirjassaan, kuinka erilaiset hoitomenetelmät tehoavat koirien osteoartriittiin eli nivelrikkoon. Vertailtavana olivat homeopaattinen valmiste, vihersimpukkalisäravinne, nivelen vierelle ”akupisteisiin” sijoitettavat kultahiput sekä tulehduskipulääke (Hielm-Björkman 2007). Hoitojen tehoamista mitattiin muun muassa eläinlääkärin arviolla, omistajalle suunnatulla kyselykaavakkeella, röntgenkuvilla nivelestä sekä verestä mitattavien arvojen avulla.

Tutkimuksen antina oli, että sekä vihersimpukkauute että homeopaattinen valmiste lievensivät kipua merkitsevästi enemmän kuin lumevalmisteet, mutta huonommin kuin tulehduskipulääke.

On huomionarvoista, että tutkimuksessa käytetty homeopaattinen valmiste, ”matalapotenssinen” Zeel®, on valmistettu useasta eri kasviuutteesta ja laimennettu niin vähän, että se yhä sisältää mitattavia määriä erilaisia kasvipärisiä yhdisteitä, joilla on usein tulehdusta ehkäiseviä vaikutuksia (Hielm-Björkman 2007).

Hielm-Björkmanin tutkimuksessa näkyvä seikka vaikeuttaa laajemminkin homeopatiatutkimusten vertailua ja arviointia. Kaikki homeopaattisiksi ilmoitetut ja luokitellut valmisteet eivät ole similia-periaatteen mukaisia tai ”potensoituja” eli olemattomaksi laimennettuja. Homeopa-

tian yleisestä linjasta poikkeavista valmisteista saatuja hoitotuloksia ei missään nimessä voi yleistää koskemaan koko homeopatiaa.

Eräs similia-periaatteesta poikkeava homeopatian muoto on isopatia (engl. isopathy). Siinä vaikkapa myrkytystä hoidetaan alkuperäisellä, mutta olemattomiin laimennetulla myrkyllä tai bakteeri-infektiota olemattomiin laimennetulla bakteeriliuoksella. Jälkimmäinen esimerkki lähentelee jo käsitystämme rokotteesta, toki sillä tärkeällä erolla, että rokotteessa on välttämättömyyden todella olla viruksia tai bakteereita tai niiden osia.

Hiirillä on tutkittu, voiko Trypanosoma-alkueläintartunnan parantaa homeopaattisella menetelmällä (Rodrigues de Almeida ym. 2008). Trypanosoma aiheuttaa Chagasin tautia, johon liittyy muun muassa suoliston ja sydämen toimintahäiriöitä ja jota esiintyy erityisesti Etelä-Amerikassa. Tutkimuksessa eläimiä hoidettiin alkueläintä kantavan hiiren verestä tehdyllä homeopaattisella laimennoksella. Toista ryhmää hoidettiin ennen Trypanosoma-tartuntaa ja toista tartunnan jälkeen. Hiiret, jotka saivat verilaimennosta ennen tartuttamista Trypanosomalla, saivat tartuntoja paljon vähemmän kuin vertailuryhmät, ja sairaus oli niillä lievempi ja lyhyempi kuin muilla.

Tartunnan saaneen hiiren veri sisältää paitsi alkueläimen osia, myös elimistön sitä vastaan tuottamia vasta-aineita ja muita immuunivasteeseen liittyviä molekyylejä. Nämä kaikki voisivat terveisiin hiiriin siirrettynä ehkäistä alkueläimen tarttumista – mutta vain, jos valmiste todella sisältäisi niitä.

Edellä kuvattu tilanne kuvaa hyvin olemassa olevaa tutkimusta homeopatian tehosta. Valmisteita ja niiden teossa käytettyjä periaatteita on paljon, ”homeopatia”-kattotermi sisältää hyvin erityyppisiä metodeja, ja saaduille tuloksille on vaikea löytää logiikkaa. Puhtaasti similia-periaatteeseen perustuvia tutkimuksia ei ole tehty eläimillä loppujen lopuksi kovinkaan paljon (Bonamin ja Endler 2010).

Eläimelle ei voi valehdelle – vai voiko?

Koska eläin, vaikkapa koira, ei kykene ymmärtämään saavansa hoitoa vaivoihinsa, eläimen ei voi ajatella olevan altis lumevaikutuksellekaan. Siksi monet tuntuvat ajattelevan, että eläimillä saadut positiiviset tutkimustulokset homeopatian tehosta olisivat jotenkin vääristymistä puhaita.

Asia ei ole kuitenkaan lainkaan näin yksinkertainen. Jotkut vaikeudet, jotka liittyvät homeopatian tehon toteamiseen ihmisillä ovat poissa, kun hoidokkina on eläin, mutta tilalle astuu uusia hankaluuksia (Saxton 2007).

Anna Hielm-Björkman kuvasi väitöskirjassaan (2007) vaikeuksia, joita liittyi hoidon tehon mittaamiseen koirilla.

Koirilta, joilla on lonkkanivelissä nivelrikkoa, on yllättävän vaikea ulkoisella tutkimuksella päätellä, kumpi nivelistä on kipeä. Koira saattaa kompensoida kipeän jalan puutteita niin, että käyttää tervettä jalkaa virheellisesti ja ontuvan oloisesti. Koukistettaessa sairasta jalkaa koira voi sävähtää kivusta – tai sitten se voi sävähtää kivusta koukistettaessa tervettä jalkaa, koska silloin paino kohdistuu sairaalle jalalle. Toisaalta terve raaja voi kipeytyä, koska koira käyttää sitä väärin. Röntgenkuvista nähty nivelrikon aste ei välttämättä korreloi sen kanssa, kumpi jaloista on kipeämpi tai kuinka paljon kipua koira ylipäättään tuntee.

Nivelrikko on aaltoileva sairaus, joka voi paheta sykäyksittäin, mutta olla pitkään hiljainen ja välillä täysin oireeton. Kipu saattaa muuttua esimerkiksi säätilan mukaan: kylmyys ja kosteus pahentavat oireita. Koira saattaa tottua ontumiseen niin, että se jatkaa sitä, vaikka ontumisen alkuperäinen syy poistuisi, tai sitten koira voi oppia, että kun jalkaa koukistetaan, siihen sattuu, ja siksi koira sävähtää aina, kun jalkaa nostetaan, vaikka todellinen kipu olisi jo poistunut.

Hielm-Björkmanin tutkimuksessa myös koirien tilan testaaminen eläinlääkärin vastaanotolla oli ongelmallista. Koirat käyttäytyivät tilanteessa

hyvin vaihtelevasti: osa innostui vieraan ihmisen läsnäolosta, osa muuttui pelokkaaksi tai väistävaksi. Pelokas koira saattoi käyttäytyä niin kuin sillä ei olisi lainkaan kipuja. Koiran käyttäytymiseen vastaanotolla vaikuttavat myös sen aiemmat kokemukset eläinlääkärikäynneistä.

Säännöllisten eläinlääkärikäyntien on todettu myös vaikuttavan omistajien yleiseen huolenpitoon eläinten kunnosta niin, että koirat saavat parempaa ravintoa ja liikuntaa kuin aiemmin. Laihtuminen voi vähentää nivelkipuja ratkaisevasti. Myös omistajan ylipäättään kasvanut kiinnostus koiraan ja sen hyvinvointiin voi näkyä eläimen piristymisenä ja esimerkiksi lisääntyneenä liikkumishalukkuutena.

Eräs ongelma on pohjimmiltaan yhteinen kaikkien hoitomuotojen testaamiselle: Kun sairautta hoidetaan millä tahansa, odotuksena on tilan pa-

raneminen. Tällöin mieli virittäytyy etsimään merkkejä nimenomaan paranemisesta, ja varsinkin testeissä, joissa paranemista kontrolloidaan potilaalta tai koiranomistajalta kyselemällä, vastaukset ovat positiivisempia mitä ne olisivat, jos odotusarvona olisi vaikkapa potilaan kuolema (Vandenbroucke 2005). Toisaalta monilla sairauksilla on taipumus ajan myötä parantua ilman hoitoakin.

Homeopatian sekavat käytännöt ja tutkimusten vääristymät vaikeuttavat yksiselitteisten tulokintojen tekemistä potilastutkimuksista. Hoitomuodolle on toisaalta turha yrittää etsiä lääketieteellistä uskottavuutta, ennen kuin sen kantaville periaatteille löytyy pohjaa tieteellisestä tiedosta. On kovin epätodennäköistä, että näin koskaan tapahtuisi.

Viitteet:

Bonamin, L. ja Endler, P. (2010): "Animal models for studying homeopathy and high dilutions: Conceptual critical review". *Homeopathy*, 99, s. 37–50.

Foubister, D. (1989): *Tutorial on Homoeopathy*, Beaconsfield Publishers.

Hielm-Björkman, A. (2007): "Assessment of chronic pain and evaluation of three complementary therapies (gold implants, green lipped mussel, and a homeopathic combination preparation) for canine osteoarthritis, using randomized, controlled, double-blind study designs". Doctoral dissertation. University of Helsinki, Faculty of Veterinary Medicine. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-4444-1>

Javanainen, M. ja Saano, V. (1996): "Homeopatian taustat ja nykykäytäntö", *Suomen Lääkärilehti* 1–2/1996, s. 53–58.

Khan A. ym. (2008): "The persistence of the placebo response in antidepressant clinical trials", *Journal of Psychiatric Research*, vol. 42(10), s. 791–796.

Maddox, J., Randi, J. ja Stewart, W. (1988): "'High-dilution' experiments a delusion", *Nature*, 334, s. 287–290.

Rodrigues de Almeida, L. ym. (2008): "Effects of ho-

meopathy in mice experimentally infected with *Trypanosoma cruzi*", *Homeopathy*, 97, s. 65–69.

Saano, V. ja Javanainen, M. (1996): "Tehoaako homeopatia ja onko se lääketiedettä?", *Suomen Lääkärilehti*, 3/1996, s. 197–202.

Saxton, J. (2007): "The diversity of veterinary homeopathy", *Homeopathy*, 96, s. 3.

Shang, A. ym. (2005): "Are the clinical effects of homeopathy placebo effects? Comparative study of placebo-controlled trials of homeopathy and allopathy", *Lancet*, 366, s. 726–732.

Swayne, J. (2008): "Truth, proof and evidence Homeopathy and the clinical paradigm", *Homeopathy*, 97, s. 89–95.

Thurneysen, A. (2006): "Open letter to the Editor of The Lancet from the Swiss Association of Homoeopathic Physicians (SVHA)", *Homeopathy*, 95, s. 61–62.

Vandenbroucke, J. (2005): "Homoeopathy and the 'growth of truth'", *Lancet*, 366, s. 691–692.

Vockeroth, W. (1999): "Veterinary homeopathy: An overview", *Canadian Veterinary Journal*, vol 40, s. 592–594.

Huuhaa-palkinto Rokotusinfo ry:lle

Skepsis myönsi vuoden 2009 Huuhaa-palkintonsa Rokotusinfo ry:lle yksipuolisen ja näennäiskriittisen rokotetiedon levittämisestä.

Palkintoperustelujen mukaan Skepsis ry ilmoittaa välittävällä tavalla rokotuksiin liittyvää väärää tietoa, josta aiheutuu merkittäviä palveluiden kuluttajien haittoja. Skepsis ry:n toiminta on ollut erittäin kyseenalaista, ja sen tiedot ovat olleet ristiriitaisia. Yh-

Huuhaa-palkinto oli karmea virhe?

Teksti Pertti Laine

Skepsis myönsi viime vuonna huuhaa-palkintonsa Rokotusinfo ry:lle ”yksipuolisesta ja näennäiskriittisestä rokotetiedon levittämisestä”. Nyt, kun kerrotaan, että sikainfluenssarokete on aiheuttanut mm. narkolepsiaa, Skepsiksen päätöstä on arvosteltu rajusti. Onko tähän aihetta? Yhdistyksen puheenjohtaja vastaa.

Sikainfluenssaepidemia ei ollut niin paha kuin aluksi pelättiin. Sen sijaan ilmeni tavallista enemmän narkolepsiatapauksia, ja keskenmenoistakin kirjoitettiin keskustelupalstoilla. Myös THL oli otsikoissa ja jopa markkinaoikeudessa, josta tuli vapauttava päätös.

Onko siis ilmennyt jotakin sellaista, että Rokotusinfo ry olisi sittenkin levittänyt oikeasti kriittistä rokotustietoutta? Tulisiko Skepsis ry:n nyt myöntää erehdyksensä ja peruttaa huuhaa-palkinto?

Skepsis salaliitossa

Viime syksynä sikainfluenssaepidemian uhka oli korkealla. Kansakunta valmistautui joukkorokotuksiin. Rokotusinfon edustajia haastateltiin tiedotusvälineissä ikäänkuin heidän mielipiteillään olisi samanlainen painoarvo kuin vaikkapa Terveystieteiden tutkimuskeskuksen edustajilla.

Koska kiireiset toimittajat eivät ilmeisesti ehtineet ottamaan selvää asioista, kaikki käsitykset asiasta hyväksyttiin samanarvoisiksi. Rokotusinfo

ry:n puheenjohtaja Jyrki Kuoppala korotettiin rokotusten asiantuntijaksi.

Myös Skepsis ry:n hallitus noteerasi tapahtumat, ja tutustui Rokotusinfo ry:n kriittiseksi ja puolueettomaksi julistautuneeseen toimintaan. Skepsis katsoi yhdistyksen huuhaa-palkinnon arvoiseksi.

Muutaman päivän sisällä tästä Skepsis huomasi olevansa salaliitossa lääketekneiden, THL:n, Tehyn ja jopa arkkiatrin kanssa; he kun sattumalta esittivät rokotusta puoltavia lausuntoja ja kritisoivat väärää tietoa levittäviä tahoja. Internetin keskustelupalstoilla väitettiin jopa, että huuhaa-palkinnon teksti oli plagioitu THL:n sivuilta tai että se oli itse Pekka Puskan kirjoittama. Imartelevaa.

Epidemia valloilleen?

8.12.2009 Rokotusinfon sivuille ilmeistyi uutinen, jossa Skepsis ry:n katsottiin olevan samassa kampanjassa em. tahojen kanssa. Olimme jollakin tavalla loukanneet heidän yhdistyksensä sananvapautta, koska katsomme, etteivät muut ”kuin lääketieteen edustajien viiteryhmään kuuluvat saa keskustelupuheenvuoroissaan esittää kritiikkiä lääketieteen nimissä toimivien edesottamuksia kohtaan”. Puolueettoman Rokotusinfon mielestä heidän esittämänsä arviot olivat siten lopullisia, eivätkä he kestä erityisesti asiantuntijoilta tulevaa kritiikkiä toiminnastaan.

Rokotusinfon väkeä harmitti kovasti, kun sikainfluenssarokotteen turvallisuutta vallan korostettiin tiedotusvälineissä. Heidän käsityksensä mukaan rokotetta ei oltu lainkaan testattu tai ei ainakaan tarpeeksi. He unohtivat kuitenkin mainita, että kyseisestä valmistetta oli oikeastaan jo testattu lintuinfluenssarokotetta kehitettäessä 45 000 ihmisellä. Eivätkä eläinkokeetkaan olleet osoittaneet mitään negatiivisia terveysvaikutuksia.

Varmasti on totta, ettei valmistetta ehditty testata tarpeeksi juuri sikainfluenssaviruksen kanssa. Olisiko viranomaisten siis pitänyt odottaa tai jopa perua koko rokotuspäätös ja päästää epidemia valloilleen?

Eturistiriitoja

Rokotusinfo muistaa tiedottaa sikainfluenssarokotteen mahdollisesti aiheuttamasta keskenmenosta. He eivät kuitenkaan halua julkaista viitettä siitä, että H1N1-viruksen saaneilla, raskauden viimeisellä kolmanneksella olevilla, on mahdollisesti 4-5 kertaa suurempi riski keskenmenon aiheuttaviin komplikaatioihin.

Mutta mitä vielä, Rokotusinfo on löytänyt myös uuden mielenkiintoisen rokotusten aiheuttaman riskin: ravistellun vauvan oireyhtymä voikin ollakin rokotuksen seuraus. Viitteenä mm. pediatri Edward Yazbakin esitykset. Yazbak on muuten myös tunnettu rokotusten vastustaja.

Rokotusinfon mielestä THL tekee rokotustutkimusta lääkeyhtiöiden lukuun, koska se saa niiltä mm. ulkoista tukea tutkimukseensa.

Kummallista, Rokotusinfo ry:n varapuheenjohtaja DI Marja Tuomela tekee itse tutkimustyötä, jolla on ulkopuolisia rahoittajia. Luulisi tämän lisäävän ymmärrystä, miten rokotustutkimusta ylläpidetään.

Rokotusinfon mukaan eturistiriidat lääkeyhtiörahoituksessa ovat ilmeisiä. Yhdistys vaatii sivuiltaan, että päättäjien täytyy tarttua tähän asiaan rokotehuollon ja lääkealan hallinnon uudelleenjärjestelyissä ja turvata riippumaton asiantuntemus ja rokotehuolto.

Rokotusinfo ry:n omat eturistiriidat tulevat samalla logiikalla mm. sellaisilta tahoilta kuin Tekes, Ekokem-Palvelu Oy, Soilrem Oy, Niska & Nyyssönen Oy, Ramboll Finland Oy, Mzymes Oy, Puolustusvoimat ja Helsingin kaupunki. Miksi? Koska nämä tahot rahoittavat Tuomelan tutkimuksia.

Tuomela toimii aktiivisesti myös geenimuunneltua ruokaa vastustavassa Kansalaisten Bioturvayhdistyksessä.

Homeopaattisia kytköksiä

Rokotusinfon hallituksen jäsenen Emma Nybergin kytkökset ovat sitäkin mielenkiintoisempia. Hän tarjoaa yrityksessään mm. Reiki- ja Horstramm-

hoitoja, jossa mm. uskotaan, että vanhat traumat ja negatiiviset kokemukset varastoituvat kehon solumuistiin. Ei sinänsä ihme, että Rokotusinfon sivuillaan suosittelema ”rokotekriittinen” kirjallisuus on lähes pelkästään homeopatiakytkennäistä.

Rokotusinfo pelottelee edelleen myös elohopealla. Sikainfluenssarokotus sisältää saman verran elohopeaa kuin yksi Itämeren silakka – todellisuudessa muodossa, jossa se poistuu elimistöstä eikä siis ole haitallista, kuten silakoista saatava kumuloituva muoto.

Kuluvan vuoden alussa Tiedelehti Lancet veti lopullisesti pois rokotetutkimuksen, jossa lasten kolmoisrokote yhdistettiin autismiin. Kun tohtori Andrew Wakefieldin tutkimus julkaistiin 1998, mm. Britanniassa monet vanhemmat jättivät lapsensa rokottamatta, mikä johti tuhkarokon yleistymiseen.

Britannian General Medicine Council (GMC) totesi Wakefieldin olleen vastuuton ja epärehellinen tulostensa julkaisussa ja aiheuttaneen lapsille kärsimyksiä epäeettisillä tutkimuksillaan. Rokotusinfon kriittisyyteen tämä ei tietenkään vaikuttanut: he julkaisevat valikoidusti juuri sellaisia viitteitä, jotka yhdistävät elohopean ja autismin.

Huuhaa-palkinto oikeaan osoitteeseen

Kun narkolepsian ja sikainfluenssarokotteen oletettu yhteys tuli julkisuuteen, oli iltapäivälehdissä

aiheesta suuria lööppejä. Rokotusten vastustajat hihkuivat: mitäs me sanoimme! Tosin narkolepsiaa kukaan heistä ei puhunut, ainakaan etukäteen.

Rokotusinfon web-toimittaja kommentoi aihetta mm. näin: ”Eihän Pandemrix-rokotuksen saaneita ole aiemmin ollut, joten ei voida sanoa, onko Pandemrix-rokotuksen saaneilla narkolepsia lisääntynyt vai ei.”

Ymmärtääköhän web-toimittaja suomea vai onko kyseessä tahallinen saivartelu?

Esimerkki. Meillä on kaksi joukkoa, joista toinen ei ole syönyt puuroa ja toinen on syönyt. Kun molemmissa joukoissa esiintyy ripulia, voidaan päätellä, ettei tämä mahdollisesti puurosta johtunut, riippumatta siitä, oliko kumpaisessakaan joukossa syöty tattaripuuroa aikaisemmin tahi ei.

Vaikka tutkimukset jatkuvat, tämänhetkisen tiedon perusteella näyttää epätodennäköiseltä, että narkolepsian ja sikainfluenssarokotteen välillä olisi muuta kuin ajallinen yhteys. THL-tiedotteen mukaan narkolepsiatapausten lisääntyminen voi johtua myös sikainfluenssasta, rokotusten ja infektioiden yhteisvaikutuksesta tai jostakin muusta tekijästä. Iltalehdet eivät ole julkaisseet aiheesta lööppejä.

Rokotusinfo ry ei ole ollut viime

aikoina esillä tiedotusvälineis-

sä. Ehkä medias-

sakin vihdoinkin ymmär-

rettiin, ettei kyseessä ole

vakavasti otettava taho. Ro-

kotusinfo on huuhaa-palkintonsa

ansainnut jo senkin vuoksi, etteivät

he ymmärrä erästä tärkeää perusasiaa:

rokotuksissa, kuten muussakin lääkinnässä,

on aina riski, mutta rokottamatta jättämisen

riski on suurempi.

Muuntuneet taju-tilat – tuoko hiljainen mieli hyvän olon?

Teksti Olli Erjanti

Ihminen etsii muuntuneita tajunnantiloja, erityisesti jos joskus on sellaisen sattunut kokemaan: mystiset kokemukset, meditaatio, transsi, hypnoosi, selkounet, ruumiista irtautuminen, paranormaalit ilmiöt, kuoleman rajakokemukset, ufo-kokemukset, ihmeelliset parantumiset. Jokin tällaisissa kokemuksissa vetoaa ihmiseen. Ne järkyttävät perusmaailmankatsomustamme ja tuntuvat samalla sekä kiehtoilta että pelottavilta.

Ihmiset kokevat muuntuneita tajunnantiloja paljon. Hieman kokemustyyppistä ja yleisöstä riippuen joka viides tai joka kymmenes, toisinaan useampikin ihminen, kertoo kokeneensa jotakin outoa ainakin joskus elämässään. Kokemukset eivät ole merkkejä mielenterveyden ongelmista sen enempää kuin valtaväestössä keskimäärin. Mikä saa ihmisen hakemaan tällaisia kokemuksia? Onko niillä jotakin yhteistä?

Laadullinen määritelmä

Charles Tart esitteli maailmalle käsitteen ”muuntunut tajunnantila” samannimisessä toimittamassaan kirjassa 1969 (*Altered States of Consciousness*, toimittanut Charles Tart, Wiley, 1969). Hän määritteli tilan sellaiseksi, jossa ihminen tuntee selkeän laadullisen muutoksen mielensä toiminnassa. Määritelmä iski kuin happo hipin tajuntaan. Hippikulttuurissa

muuntuneita tajunnantiloja kokeiltiin eri menetelmillä ja kun niille annettiin yhteinen nimi, se levisi nopeasti läpi läntisen maailman.

Vaikka termi muuntunut tajunnantila on iskevä ja yleinen, se sisältää muutaman heikkouden. Tajunta ei ole muuntunut, ja kyseessä ei ole tila. Tartin määritelmä pitää sisällään muutoksen suhteessa johonkin tavalliseksi koettuun arkiseen tilaan. Mutta onko tällaista olemassa? Jokainen voi käydä päivän läpi ja huomata kokeneensa erilaisia muutoksia olossaan, ajatuksissaan ja tunteissaan alkaen unesta heräämisen radikaalin muutoksen jälkeen kohti pienempiä vaihteluja sisältävään arkielämään. Milloin tajunta on tarpeeksi muuntunut, jotta sen voisi luokitella kuuluvan muuntuneiden tajunnantilojen ryhmään? Määritelmä voi olla toinen eri ihmiselle.

Ei voida myöskään puhua pysyvästä ja yhdestä tilasta. Muuntuneenakin tajunta virtaa ja muuttuu jatkuvasti. Sisältö vaihtuu ja pysyvämmätkin mielen taustarakenteet saattavat muuttua hiljakseen. Mystiset ykseyskokemukset eivät ole pysyviä. Meditaation keskittynyt rauha häiriintyy viimeistään, kun vauva parkaisee naapurihuoneessa. Tilat ovat häilyviä ja voivat sulautua tavallisen arkikokemuksen ja ajattelun kanssa huomaamatta ilman selkeää muutoksen rajaa.

Lisäksi Tartin määritelmä on täysin subjektiivinen. Yksi voi määritellä samankaltaisen tilan muuntuneeksi ja toinen ei. Norsun näkeminen eläintarhassa voi olla normaalia, mutta sen näkeminen kotona LSD:n vaikutuksesta on muuntunutta. Muuntunutta tajunnantilaa on siis hyvin vaikea määrittää henkilökohtaisesta subjektiivisesta kokemuksesta. Edellisen esimerkin kertonut tietoisuuden tutkija Antti Revonsuo ehdottaakin, että muuntunut tajunnan tila edellyttää muutoksen mielen taustamekanismien toiminnassa, joka muuntaa kokemuksellisen tason poikkeamaan ympäristön aistiärsyksistä. Tällöin, toisin kuin Tartilla, kokijan ei välttämättä tarvitse olla tietoinen muutoksesta, kuten ei olla esimerkiksi tavallisen unen aikana.

Revonsuon tietoisuuden biologisessa monitaso-selitysmallissa muuntunut tajunnan tila voidaan määritellä tulevaisuudessa objektiivisesti, kun

muuntuneet tajunnan taustamekanismit voidaan mitata esimerkiksi aivokuvauksella. (Katso: Inner Presence: Consciousness as a Biological Phenomenon. Antti Revonsuo, The MIT Press, 2006 ja Altering the State of Altered States of Consciousness Debate. Sakari Kallio ja Antti Revonsuo, Contemporary Hypnosis, Vol. 22 Nro 1, 2005, s. 46-55.)

Tietoisuuden tutkijat ovat esittäneet erilaisia korjaavia määritelmiä vuosikymmenien saatossa Tartin jälkeen. Nykyään esimerkiksi suositaan englanninkielistä termiä "Anomalous Experience" (katso "Varieties of Anomalous Experience", toimittanut Etzel Cardeña, Steven Jay Lynn ja Stanley Krippner, American Psychological Association, 2000). Termi ei oikein käänny suomeksi. Sanana "poikkeava kokemus" tai "outo kokemus" tuovat suomessa mieleen negatiivisia ja vähätteleviä miellelyhtymiä. "Anomaa-likokemus" on neutraalimpi, mutta kuulostaa enemmän sanahirviöltä. Eri määritelmissä on omat vahvuutensa ja heikkoutensa, mutta harva on pystynyt löytämään Tartin yksinkertaista selkeyttä ja arkikieleen osuvuutta. Puhun siis muuntuneista tajunnantiloista tässä kirjoituksessa tiedostaen määritelmän heikkoudet.

Yhteinen tekijä?

Mitä yhteistä näillä erilaisilla kokemuksilla sitten on? Niksinä useimmissa kokemuksissa on luopua tietois-
sen mielen sisäisestä puheesta. Joillekin tämä käy spontaanisti, toiset käyttävät paljon aikaa ja vaivaa saadakseen sen aikaiseksi, jotkut taas nappaavat psykoaktiivisia aineksia tai vetävät pään täyteen. Mitä sitten tarkoittaa sanallisen ajattelun pysähtyminen? Mitä hyötyä siitä on? Eikö se ole tylsää?

Useimmat, jotka pitävät sanallisen ajattelun hyljentämistä tylsänä, unohtavat että muu mielen ja aistien toiminta jatkuu, vaikka kokemuksia ei heti sanallisteta ja luokitella johonkin käsitteeseen tai kategoriaan. Mielelle avautuu mahdollisuus kohdata ja uppoutua kokemukseen ilman sanojen suodatinta. Ylijärkeistetyssä yhteiskunnassamme joillekin tämä on vapauttavaa ja rentouttavaa.

Voin myös kuvitella, että kotoinen alkoholin-käyttökulttuurimme juontaa osaltaan juurensa tarpeeseen päästää irti virallisesta ja yleisesti hyväksytystä käytöksestä ja siirtyä mielen vapaammalle ja syvemmin tuntevalle alueille. Toisinaan tämä tarkoittaa myös sanoja syvemmän yhteenkuuluvuuden löytämistä toisiin ihmisiin. Sanoista luopuminen tarkoittaa siis useille jäykistä ajatusrakennelmista irtipäästämistä ja antautumista tuntemaan syvemmin oma kokemus, aistien ja olemisen täyteläisyys. Joskus tämä on kivuliasta, toisinaan taas vapauttavaa.

Vaikka sanallinen ajattelu hiljenee, jäävät mielen monet korkean tason kognitiiviset kyvyt ennalleen. Näitä ovat esimerkiksi avaruudellinen hahmottaminen, tunteiden kokeminen ja ohjailu, keskittymiskyky ja ylipäättään (itse)tietoisuus. ”Itse” on ohessa sulkeissa, koska minuuden hahmottaminen suhteessa ympäristöön saattaa olla muuntunut. Muuntuneessa tajunnantilassa enää ei välttämättä ole minäkeskeistä selkeää erottelua havaitsijan ja havaitun välillä.

Yksi kummallinen asia sanallisen mielen hiljenemisessä on, että mieleemme on hyvin vaikea olla tyhjiillään. Sanojen kadotessa mieltä alkaa täyttää erilainen tajunnanvirta. Jokainen on varmasti todennut joskus väsyneenä istuessa päiväunelmisaan bussin penkillä tai sohvalla, miten mieleen alkaa tulla mitä ihmeellisimpiä mielikuvia ja mielleyhtymiä. Mielen täyttää kuvien tai aistimusten kulkue, joka tulee sitä elävämmäksi, mitä lähempänä nukahtamista olemme.

Unessa tämä mielikuvien ilotulitus vaikuttaa täysin todelta. Tällöin meidät ympäröi kolmiulotteinen elokuva, jonka voi haistaa, jota voi koskea ja maistaa. Toki suurin osa unista on päätöntä kahjoilua. Unennäkö kuitenkin osoittaa, kuinka valtava voima mielikuvituksella on tuottaa vaihtoehtoisia todellisuuksia, jos sen päästää vapaaksi sanojen kahleista.

Monissa muuntuneissa tajunnantiloissa mielikuvien tuotanto on saanut vapaat ohjaket. Kokemukset ohjautuvat tästä huolimatta usein kulttuurisesti rohkaistujen odotusten mukaisesti. Kristitty

mystikko visioi harvoin Buddhasta. Maanviljelijät ennen teollista vallankumousta eivät kerro oudoista valoista metsässä avaruusaluksina ja ufosieppauksina, vaan haltiajuhlina ja maahiskaappauksina.

Sanojen hiljetessä ihmisen huomio kiinnittyy johonkin muuhun aistiin kuin eteenpäin vievään sanalliseen ajatteluun. Monotonista musiikkia käytetään monissa kulttuureissa muuntuneisiin tajunnan tiloihin pääsyyn. Esimerkiksi trance-teknomusiikki voi saattaa kuulijan soljuvaan muuntuneeseen tajunnantilaan. Rytminen musiikki yhdistettynä villiin tanssiin aktivoi myös kehon tunto- ja liikeaistin, kuten samaaneilla oli tapana. Myös "aistideprivaatiotankeissa" mieli saa omat ohjaket ja alkaa tuottaa nopeasti erilaisia mielikuvia ja aistimuksia. Ihmisellä saattaa toki olla sanallisiakin ajatuksia muuntuneiden tajunnantilojen aikana, mutta nämä ovat enemmän mielen taka-alalla eivätkä vie koko huomiota.

Onko hiljenevä tajunta ja rationaalisesta ajattelusta luopuminen taantumista primitiivisemmälle tasolle? Ei välttämättä tai ei aina. Luovaa ajattelua tutkimalla on huomattu, että joskus luovassa prosessissa tulee vaihe, jossa ongelmaa ajattelemalla ei päästä enää pidemmälle. Ratkaisu tuntuu mahdottomalta käytetyssä viitekehyksessä – tarvitaan jotakin aivan uutta oivallusta. Tällöin on parempi pitää tauko ja luopua ongelman tietoisista ratkaisuyrityksistä ja tehdä jotain täysin muuta. Joskus sanoista ja käsitteistä hetkeksi luopumalla huomataankin asiaan jokin täysin uusi näkökulma, joka ratkaisee ongelman. Uutta luovaa ratkaisua ei olisi huomattu ilman sanoista irti päästämistä.

Vaikka looginen ajattelu on heikentynyt muuntuneen tajunnantilan aikana, se saattaa tuottaa kokijalleen hyvän olon. Joskus tällaiset kokemukset voivat saada aikaan elämän suunnan ja arvojen muutoksen, kun kokemus asetetaan laajempaan viitekehykseen ja siitä tulee voimakkaasti merkityksellinen kokemus kokijalleen.

Kulttuurien kohtaaminen

Mitä hyötyä on mielen hiljentyessä koetuissa aistiharhoissa, joita monet muuntuneet tajunnantilat sisältävät? Samalla voisi kysyä, mitä hyötyä on monista muista inhimillisen mielikuvituksen tuotteista kuten elokuvista, kirjallisuudesta, musiikista, kuvataiteista tai analyttikoiden ennusteista tulevista pörssikursseista. Kaikki nämä ja muuntuneet tajunnantilat voivat tuoda kokijalleen paljon viihdettä, ajateltavaa, elämyksiä tai merkityksellisyyden tunnetta.

Taiteissa elämyksen puitteet on luonut ulkoapäin kokijalle jokin taiteilija. Muuntuneissa tajunnantiloissa tuo luoja on kokija itse. Monissa kulttuuriperinteissä on luotu tällaisten kokemusten jalostamiseksi, ankuroimiseksi ja yhteiskunnallisesti hyväksytyksi rajaamiseksi laajoja käsiterakenteita, jotka vaikuttavat sisäisesti loogisilta. Vain ulkopuolisesta tarkkailijasta vieraan kulttuurin ajattelutapa vaikuttaa oudolta tai ristiriitaiselta.

Jos alkaa etsiä, niin omakin valtakulttuurimme sisältää valtavasti sisäisiä ristiriitaisuuksia suuresti arvostamistamme asioista. Miksi esimerkiksi tieteen tavoitteen halutaan katsoa olevan objektiivista ja kantaa ottamatonta? Toki tieteellinen metodi tarjoaa hyvinkin luotettavan keinon löytää uutta tietoa. On kuitenkin monia inhimillisen toiminnan alueita, joista ei johtopäätöksiä voida tehdä pelkästään tieteelliseen tietoon nojautuen, kuten politiikka ja ylipäätään arvomaailma. Lisäksi jokaisella tutkijalla on oma näkökulmansa, josta tarkastella asiaa. Tämä näkökulma on usein pitkälle näkymätön tutkijalle tai tieteenalalle itselleen. Se voi vaikuttaa tutkimusaiheiden ja menetelmien valintaan sekä ylipäätään siihen mitä tutkija, tiedeyhteisö, tai yhteiskunta yleensä arvostaa. Toisinaan nämä pillotetut vaikuttimet liittyvät rahaan ja taloudelliseen kasvuun.

Ei tarvitse mennä montaa vuosikymmentä taaksepäin, kun johtavat ajatukset olivat toisenlaisia. Muutama sata vuotta lisää taaksepäin ja elämässä arvostettiin täysin eri aiheita ainakin eliitin toimesta uskonnollisissa instituutioissa. Eivät tutkijatkaan objektiivisuudessaan ole aina erossa rahan vallasta. Moni tutkimusaihe valitaan, koska siihen on helppo saada

rahoitusta. Tällöin vähemmän helposti rahoitettavat tutkimuskohteet jäävät valitsematta ja mahdollisesti tulevaisuudessa tärkeät oivallukset löytämättä. Ei tieteellinen itsekorjautuvuuskaan voi paljoa vaikuttaa koko systeemiin piiloutuneeseen painolastiin.

Lisäksi tieteen tekijöiden kantaaottamattomuus voi olla riski. Lopulta yksilöt kuitenkin ottavat kantaa tavalla tai toisella asioihin. Myös kantaaottamattomuus on omanlaisensa kannanotto. Yksilön ottaessa kantaa perusteluna ei voi täysin toimia objektiivinen tieto, vaan päätöksissä on aina mukana kantaaottajan oma arvomaailma. Joissakin tapauksissa asiantuntijan arvokannanotto olisi sitä paitsi parempi kuin antaa päätösvalta esimerkiksi mahdollisesti asian vain pinnallisesti tuntevalle poliitikolle, jonka arvot päätöksen takana voivat perustua kaikkeen muuhun kuin syvällisesti pureksittuun tietoon. Pahimmassa tapauksessa politiikon päätöksen vaikuttimet voivat olla äänten tai rahan keräämisessä mielummin kuin itse asian ajamisessa.

Vastaavia yhteyksiä löytyy kaikilta elämän osa-alueilta.

En yritä sanoa, että meidän pitäisi palata yhteiskunnassamme primitiivisen taikauskon pariin. Mutta erilaisilla uskomusperinteillä on yhteiskuntaa koossa pitävä voima, vaikka ne eivät perustuisikaan oikeaan tietoon maailmasta ja todellisuuden luonteesta. Lisäksi on hyvä, että eri kulttuuriperinteissä on tapoja ilmaista, kokea ja tuoda esiin kokemisen tapoja, jotka eivät välttämättä kuulu valtaväestön kokemusmaailmaan. Ei ole tarpeen medikalisoita, psykologisoita ja marginalisoita kokemisen tapoja, jotka näyttävät kuuluvan olennaisena osana ihmisyyteen.

Esimeksiksi samanistisissa kulttuureissa on yhteisöllisesti hyväksytty kanava muuntuneiden tajunnantilojen ilmaisuun. Vastaavaa on vaikea löytää omasta kulttuuristamme muualta kuin marginaaliryhmistä.

Arkipäivän mystikko

Vaikka ei olisikaan kokenut ykseyttä jumalan kanssa mystisessä kokemuksessa, irtautunut ruumiistaan tai tullut ufojen kaappaamaksi, on

monilla silti arkisempia hiljentymisen kokemuksia.

Sanoista voi päästää irti hiljaa saunan lauteilla istuessa ja rentoutuessa; laiturilla kuikan ääntä kuunnellessa tyyneessä kesäyössä; seksuaalisen viettimme viedessä voiton järjen ääneltä nautintaan sekä yhteenkuuluvuuden tunteeseen antautuessa; taiteen ihmeellisyyteen uppoutuessa tai miksei myös tieteellisen oivalluksen nerokkuutta ihaillessa. Itse asiassa joku voisi jopa sanoa, että olemme lähempänä ihmisyyttä tällaisissa hiljaisten hetkien hurmiossa kuin esimerkiksi kiusaantuneessa keskustelussa ventovieraan kanssa julkisessa kulkuvälineessä.

Miksi ihmiset haluavat näitä kokemuksia? Kaikki eivät halua. Esimerkiksi aikoinaan ruumiistairautumistutkimuksessa haastattelemani ihmiset olivat useimmat kauhuissaan kokemuksistaan. Toisaalta niitä haluttiin (miksi muuten mennä kurssille, jossa harjoitellaan ruumiistairautumista), mutta toisaalta omia kokemuksia pelättiin, kun niitä tapahtui: ”Apua, minä kuolen”, ”Olenko tulossa hulluksi?”.

Samantapaisia reaktioita on ihmisillä, jotka kokevat spontaanisti mystisiä, paranormaaleita, ufo-kokemuksia jne. Oma mielenterveyttä epäillään. Kokemuksista ei kerrota edes luotetuimmille ystäville puhumattakaan lääketieteen tai psykologian asiantuntijoille, pakkopaidan pelossa.

Sosiaalisen leimautumisen pelon lisäksi jotkin muuntuneet tajunnantilat ovat epämiellyttäviä ja aidosti kauhistuttavia. Harva haluaisi tulla vartan ulkoavaruuden muukalaisten sieppaamaksi tai unihalvausolento Incubuksen kuristamaksi tai raiskaamaksi omassa sängyssään. Myös kuoleman rajakokemuksen tilanteen jättäisi moni väliin, vaikka kokemukset jälkeensä ovat usein lohdullisia.

Purkautumiskanavat

Muuntuneista tajunnantiloista on kuitenkin usein paljon iloa ihmiselle, jos hän osaa suhtautua niihin oikein. Useimmiten kokemukset ovat erittäin rentouttavia, toisinaan hyvin merkityksellisiä. Jotkut kuitenkin pelkäävät tällaisia tiloja, koska eivät

tiedä, mistä kokemukset johtuvat, ja pelkäävät tulevaisuutta hulluiksi. Suurin osa ihmisistä liittyy kokemuksiin myös ylikuulattuihin elementteihin varmasti tietämättömyyttään, koska eri uskonnoissa – vanhoissa ja uusissa – tällaisia tiloja on käytetty ottamaan yhteys toisiin todellisuuksiin.

Muuntuneista tajunnantiloista ja eri kokemuksluokista ei paljoa kerrota peruskoulun, lukion tai yliopistonkaan oppitunneilla. Internet ei välttämättä ole hyvä puolueettoman tiedon lähde näihin asioihin tutustuttaessa. Lisäksi modernissa nyky-yhteiskunnassa ei ole oikein mitään foorumeita, missä tällaisia tiloja käsiteltäisiin normaaleina ihmisyyteen kuuluvina asioina. Taiteilijat taitavat olla ainoa yleisesti hyväksytty poikkeus. Muuten tällaisia kokemuksia käsitellään vain marginaaliryhmissä – ja taiteilijakin ovat useimmille ihmisille hieman outoja.

Hiljentyminen on nykyihmisen kiireisessä elämänrytmissä useimmille hyvin vaikeaa. Lisäksi luullaan, että sanoihin käsitteellistetty ajattelu, eli sisäinen puhe, on jotenkin ihmismielen järjen huijipentuma. Mieli toimii kuitenkin myös monilla muilla tavoilla; ajatella voi myös muuten kuin sanoin. Tietysti esimerkiksi tieteessä, opetuksessa ja lehtitoimituksessa ajatusten muotoilu ja jäsentely selkeiksi lauseiksi ja puheeksi on tärkeää. Kuitenkin suurimmat oivallukset syntyvät monesti muiden aistien ja mielen käytön avulla kuin sanallisella puheella.

Muuntuneiden tajunnan tilojen tavoittelu ja mielen hiljentäminen saattaa olla vastareaktio yhteiskunnan ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen ylijärkeistämiseksi, ylisanoittamiseksi sekä ylisuorittamiseksi. Käsitteet ylittävälle hiljentymisen kokemuksille on vaikea löytää purkutietä ja henkistä tukea muualta yhteiskunnassamme kuin erilaisten uskontojen ja uususkontojen jalostamina.

Hiljainen mieli taitaa kuitenkin tuoda hyvän olon myös skeptikolle.

KIRJOITTAJA ON FM SEKÄ MIELEN MAHDOLLISUUKSIA
KOKEMUKSELLISESTI KARTOITettava SKEPTIKKO

Olin pari viikkoa sitten eksynyt tietämättäni Lontooseen. Ilmeisesti ilta oli mennyt vahvasti viihteen puolelle ja jostakin syystä lentoliputkin olivat jääneet lompakkoon. Kun minut ryöstettiin kadulla, liput menivät rahojen kera.

Jostakin löysin kuitenkin tietokoneen. Otin heti chatti-yhteyden Facebook-kavereihini ja anoin heitä heti lähettämään minulle matkarahaa, jotta pääsisin kotiin moisesta synnipesästä. Koska läppäri oli ilmeisen huono tai olin vahvassa humalassa, kirjoitin heille surkeasta kohtalostani ensin englanniksi ja sitten käsittämättömän huonolla suomen kielellä.

Yhden kaverin epäilykset heräsivät heti. Hän soitti minulle samointein ja kyseli, olenko Facebookissa. En ollut. Enkä edes ollut Lontoossa, vaan kotona sohvallaan vajonneena nauttimassa tv-huumeita!

Noin kuukausi sitten Facebookia käyttäessäni aukeni ikkuna, jonka mukaan minun piti tehdä turvallisuustarkastus. Syötin siis käyttäjätunnukseni ja salasani, sekä vastasin johonkin kysymykseen. Sen jälkeen pääsin käyttämään sivuja normaalisti. Koko kyselyn tekikin ilmeisesti joku kolmas taho; olin joutunut identiteettivarkauden uhriksi!

Rationaaliseen ajatteluun pyrkivää skeptikkoo oli huijattu uskottavaksi naamioidulla tavalla – sitä samaa skeptikkoo, joka juuri oli moittinut jälkikasvuansa samasta asiasta. Tämä kun oli joutunut Habbo-hotellin suhteen aivan vastaavaan tilanteeseen: sadan euron arvosta virtuaalitavaraa hävisi kertaheitolla.

”Sanoinhan sinulle, ettei tunnuksia saa koskaan antaa kuin kirjautessa!”

KEKSIJÄ RAINER PARTANEN pystyi kuudessa vuodessa keräämään 1,3 miljoonaa euroa sijoituksia käsittämättömän hienolle alumiiniakulleen. Miksi? Koska sijoittajat eivät uskoneet asiantuntijoita, jotka kertoivat, ettei esitetetty toimintaperiaate voi pitää paikkaansa. He uskoivat Partaseen kuin kultin jäsenet gurunsa johdattukseen. Siihen saakka, kun joukko rahoittajia menetti lopulta uskonsa – ja 2,5 vuotta häkkiä heilahti.

Sijoittajina oli ilmeisesti ihmisiä, jotka eivät ymmärtäneet kysyä sitä yhtä yksinkertaista asiaa, joka ei ilmennyt mistään keksijän sepustuksista: mikä aine alumiinin lisäksi toimii toisena elektrodina, tasasähköpari kun tarvitsee aina kaksi napaa?

PARTASEN HUIJAUS OLI yksinkertaisesti sitä samaa käärmööljy-nigerialaiskirje-soppaa, joka lupaa maallista mammonaa suhteellisen nopeasti.

Kun elettiin vielä luolissa, ei voinut odottaa saavansa jotakin huomenna, vaan ruokaa oli yritettävä saada joka päivä. Ihminen on kuin koira: herkkupala nyt valitaan mieluummin kuin herkkupala huomenna.

Tämä näkyy valitettavasti maailmantaloudessakin kaikissa karmeudessaan. Odotan innolla sitä päivää kun niin taloudessa kuin politiikassakin päästään evidenssipohjaiseen päätöksentekoon. Ennustan, että sitä päivää tuskin tulen näkemään. Vielä saamme kuulla uusista partasista ja wincapitoista. Rainer Partasen kulissina toiminut Europositron Oy on yhä toiminnassa ja uusi Wincapita-yhtiökin on perustettu.

PERTTI LAINE

SKEPTIKKO 20 v. sitten

NYKYISIN YHÄ useammat yhtiöt käyttävät erilaisia hämäräperäisiä menetelmiä palkatessaan työntekijöitä. Euroopan skeptikkojen kokouksessa Brysselissä esitettiin arvio, että Ranskassa jopa 70-80 % yhtiöistä käyttää työntekijöitä valitessaan grafologiaa, astrologiaa, morfopsykologiaa (eli henkilön kuvaan perustuvaa psykologista analyysiä) tai muita vastaavia menetelmiä. ...

On jollakin tavoin ymmärrettävää, että esimerkiksi korkea ikä, sairaus tai vieläpä voimakas aggressiivisuuskin saattavat heijastua myös henkilön käsialaan. Mutta miten jokin abstraktimpi ominaisuus, kuten rehellisyys, voisi näkyä kirjoituksesta? Teoriat luonteen ja käsialan yhteyksistä perustuvat pikemmin maagiseen vastaavuusperiaatteeseen kuin tilastollisiin tutkimuksiin. Grafologian teoreettinen perusta tai perusteettomuus ei kuitenkaan ole oleellisin kysymys. Tärkeintä on selvittää, toimiiko grafologia vai ei. Tieteellisissä aikakauslehdissä julkaistut tulokset ovat olleet kovin negatiivisia.

HANNU KARTTUNEN

EHKÄ EI OLE hämmästyttävää, että niinkin lumoava ja lisäksi harvinainen luonnontapahtuma kuin täydellinen auringonpimennys puhuttelee voimakkaasti myös rajatiedon harrastajia ja inspiroi heitä tavallistakin oudompiin ja itsevarmempiin väitteisiin. Varhain heinäkuun 22. päivän aamuna tapahtunut auringonpimennys tarjosi tästä ainakin kaksi hupaisaa esimerkkiä.

Auringonpimennys ei ole meidän päivinämme enää tähtitieteen kannalta niin tärkeä tapahtuma kuin se oli vielä 50 vuotta sitten, mutta sitä suurempi on sen merkitys mahtavana ja turisteja houkuttelevana näytelmänä. Tästä oltiin hyvin tietoisia varsinkin Joensuussa, jonka sijainti pimennysvyöhykkeellä oli miltei ihanteellinen ja jossa olikin hyvissä ajoissa valmistauduttu juhlimaan kunnolla pimenevän auringon merkeissä.

Ainoa mikä voisi vaarantaa taivaallisen näytelmän laadun ja menestyksen oli sää ja pimenyspäivän lähestyessä kaupungin päättäjät jou-tuivatkin huolestuneina toteamaan, etteivät sääennusteet tuntuneet alkuunkaan rohkaisevilta.

Tässä uhkaavassa tilanteessa rajatieteilijät kuitenkin puuttuivat rohkeasti leikkiin. Eräs paranormaaleihin ilmiöihin erikoistunut ryhmä teki Joensuun kaupungille suurenmoisen tarjouksen: poistamme pilvet ja takaamme kirkkaan taivaan, jos saamme tästä vaivasta 100 000 mk.

Sitä, mitä menetelmää tämä ryhmä olisi käyttänyt, ei tiettävästi paljastettu. Skeptikon mieleen tulee kuitenkin helposti useita kiehtovia vaihtoehtoja: Takaperin suoritettu intiaanien sadetanssi. Levitaatioilmiön soveltaminen pilviin, niin että ne nousisivat ilmakehästä ulkoavaruuteen. Telepaattinen avunantopyyntö lähimmälle lämpösäteillä varustetulle ufo-partiolle. Suora vetoomus muinaisten egyptiläisten Ra-jumalan nykyiseen inkarnaatioon, joka ehkä sattumalta asuu Joensuussa. ...

Sitä suuremman tilaisuuden näyttää koko maailmalle rajatiedon ylivoiman tavanomaiseen tieteeseen verrattuna sai sen sijaan eräs toinen ryhmä, Tampereen astrologinen seura. Pimenyksen aattona ilmestyneessä Iltalehdessä he paljastivat kansainvälisen sensaation; aurinko ei pimenekään kello 4.53, kuten tähtitieteilijät väittävät, vaan vasta tuntia myöhemmin eli kello 5.53! ...

Valitettavasti Iltalehden jutussa ei kerrottu, millä tavalla astrologit olivat päässeet sensaatiomaiseen tulokseensa. Toisaalta astrologit tiesivät kyllä, mistä tähtitieteilijöiden ”kömmäh-dys” johtui: Suomessa käytetty kesäaika oli tyystin unohdettu!

NILS MUSTELIN

SKEPTIKOT VERKOSSA:

WWW.SKEPSIS.FI/LEHTI

Näin teet PARANORMAALIN ILMIÖN:

JOSE AHONEN
TAIKUUTTA.COM

Ajatusten lukeminen

Ajatusten lukeminen on oikein tehtynä hyvin voimakas illuusio. Kaikki haluaisivat lukea ajatuksia ja toisaalta taas kaikkia ahdistaa ajatus siitä, että ajatuksiamme voitaisiin lukea. Tämänkertaisen temppumme tekniikan juuret löytyvät selvänäkijöiden arsenaalista; viktoriaanisen ajan spiritistit käyttivät tämän tyyppistä tekniikkaa selvittääkseen kuolleen omaisen nimen ennen istuntoa.

Temppu

Paranormalisti pyytää katsojaa ajattelemaan jotain ystäväänsä. Hän antaa katsojalle kynän ja paperiarokin, jolle ohjeistaa katsojan kirjoittamaan ajattelemansa henkilön nimen. Paranormalisti tähdentää, että nimen ei tarvitse olla keskellä arkia, vaan sen voi kirjoittaa mihin tahansa kohtaan paperia. Seuraavaksi katsojaa pyydetään kirjoittamaan paperille useita, keksittyjä nimiä. Ajatustenlukija ei missään vaiheessa temppua katso katsojaan päin.

Lopuksi mystikko ottaa paperin katsojalta ja näyttää sitä muille katsojille. Tämän jälkeen hän pyytää katsojaa keskittymään ystävänsä nimeen mielessään, sanomatta mitään ääneen tai antamatta fyysisiä signaaleja. Hetken hiljaisuuden jälkeen paranormalisti lukee katsojan ajatukset ja paljastaa, mikä nimistä on katsojan ystävän nimi.

Miten se tehdään?

Jälleen kerran pienet, mutta pirullisen nerokkaat etukäteisvalmistelut ovat tarpeen. Tempussa tarvitaan valmisteltua kuulakärkikynää. Kasta kynän kärkeä hieman huulirasvaan ennen temppua. Näin ensimmäiseen kirjoitettuun nimeen jää pieni merkki, josta voit päätellä, mikä oli ensimmäiseksi kirjoitettu, oikea nimi.

Testaile tekniikkaa hyvissä ajoin ennen temppua, jotta opit huomaamaan merkin helposti.

Tempun voi esittää myös ns. valheenpaljastusnumerona, jossa nimet luetellaan katsojalle yksi kerrallaan, kun paranormalisti samalla mukamas pyrkii seuraamaan katsojan mikroilmeitä ja muita reaktioita.

Epämääräistä värähtelyä

Suomen markkinoille on vyörynyt notkeutta ja tasapainoa edistävä ranneke.

Ihmeelliset PowerBalance ja X-Balance nimiset tasapainorannekkeet ovat päätyneet urheilukauppoihin ja jopa R-kioskille asti. Useamman kympin maksavat rannekkeet saivat kesällä ilmaista mainosta, kun toimittajat testailivat niitä. Kaikissa lehdissä tehtiin valmistajien suosittelema tasapainotesti. Ensin seistään yhdellä jalalla ja kädet suorina sivuilla. Toinen henkilö painaa kättä alaspäin. Sitten laitetaan ranteeseen tasapainoranneke. Nyt kättä joutuu painamaan enemmän, jotta koehenkilön saa kaatumaan.

Mistä tätä tasapainoa tulee? Soveltavan kinesiologian periaatteita lainaava testi on vakuuttanut monet koehenkilöt. He mainostavat tuotetta ystävilleen. Hologrammiteknologiaan perustuva ranneke on levinnyt alunperin australialaisten surffaajien pajasta ympäri maailmaa.

Hologrammitarroilla on optisia ominaisuuksia, mutta ne eivät säteile mitään mitattavia energiavärähtelyjä. Valmistusprosessissa käytetään hopeamaalia, alumiinia, nikkeliä ja useita kemiallisia yhdisteitä. Tarrat tuotetaan tehtaiden liukuhihnoilla. Lasten leluja, tarrakirjoja ja avaimenperiä on koristeltu hologrammeille vuosikaudet. PowerBalancessa ne kiinnitetään pii-happi-polymeeristä valmistettuun rannekkeeseen. Tasapainoteollisuus markkinoi tuotetta vähemmän uhkaavalla nimellä: silikoniranneke.

Toinen kauppojen hyllyihin päätynyt vaihtoehtodellisuustuote on Shoo!TAG-hyönteiskarkotin. Muovikorttiin kiinnitetty magneettiraita on ohjelmoitu monimutkaisella informaatiolla. Valmistajan prosyyrissä paljastetaan, että karkotin toimii luonnollisen elektromagnetismin voimalla. Magneettikortti muokkaa ihmisten luontaista magneettikenttää. Hyönteiset saavat pahoinvointikohtauksia tai maanisdepressiivisen rajatilan uudesta kentästä. Esitteissä vakuutellaan, ettei tuote pyörrytä ihmisiä. Skeptikoille se

voi aiheuttaa päänsärkyä.

Shoo!TAGin sisältö on sentään selvitetty. Rauatapöly tarttuu viivakoodimaisesti magneettiraitaan. Viivat skannataan ja tulkitaan. Magneettinauhaan on ohjelmoitu digitaalista tietoa. Numerosarjoista tulee koodia, joka käännetään englanninkielelle.

Uteliaat ihmiset paljastivat, mitä hyönteiskarkottiin on kirjoitettu. Koirille tarkoitetut punkkikarkoitimet sisältävät sanat Dog ja Tick, eli koira ja punkki. Kissoille tarkoitetut kirppukarkoitimet on koodattu sanoilla Cat ja Flea. Kissa ja kirppu. Toistaiseksi emme tiedä, millä tavalla koirat ja kissat skannaavat tiedon magneettinauhoilta. Ehkä se on patenttisalaisuus. Voimme vain arvailla minkälaisia salakoodeja on piilotettu luottokorttien magneettinauhoihin.

Molemmat laitteet käyttävät epämääräistä värähtelytaajuutta. Molemmat valmistajat ovat tallaneet tuotteeseen värähtelyä. Kumpikaan ei pysty selittämään, mitkä värähtelyt värähtelevät hologrammissa tai magneettinauhassa. Rannekkeen värähtelyt on lainattu luonnosta, jotenkin. Patenttisalaisuus, shhh.

Shoo!TAG on täysin myrkytön muovikortti. Se on luonnollista muovia. Miten voimme olla varmoja esineiden turvallisuudesta? Perinteisesti vaihtoehtoterapioiden piirissä luonnolliset asiat ovat ristiriidassa keinotekoisien kanssa.

Tutkimustietoa ei ole kertynyt suuntaan tai toiseen. Kun muistamme epäluonnollisten pillerien kauhistelun, täytyy vain ihmetellä, miksi synteettiset tuotteet nyt uppoavat samoihin kauhistelijoihin. Pelot haihtuvat, kunhan mainoslauseissa mainitaan ”luonnollisuus”.

Myrkkynuolisammakoiden hermomyrkyn teho ei ole riippuvainen ihmisten peloista. Eräät tappavimmista voimista maailmassa ovat 100 % luonnollisia. Niiden värähtelytaajuudet ovat onneksi täysin turvallisia.

JUHA LEINIVAARA

Skepsis went festarit!

Teksti Denis Galkin

Skepsis osallistui – varsin poikkeuksellisesti – rokkihenkisesti Joensuun Ilosaarirockiin heinäkuussa. Paikalla oli valkoisen pihateltan lisäksi neljä nuorta ja komeaa skeptikkaa edistämässä (hieman humalassa olevan) rokkikansan skeptistä ajattelua.

Idea rockiin lähdöstä tuli Joensuun Skepsiksen aktiivilta Tomi Vainiolta. Ilosaarirockin yhteydessä on jo pitkään ollut yhdistyksille oma alue, johon on haettava paikkaa keväällä. Paikkojen määrä on rajoitettu, ja ne aina loppuvat kesken.

Rokkifestareille osallistuminen oli Skepsikselle johtain aivan uutta, eikä esimerkiksi Joensuun aluevas-taava Vesa Tenhunen ollut aivan vakuuttunut: ”Tokkopa tuonne kannattaa mennä.” Kun innokkaita teltan pitäjiä kuitenkin ilmeni aina Helsingistä asti, päätettiin yhdistyspaikkaa hakea, ja sellainenhan irtosi peruutuspaikan myötä.

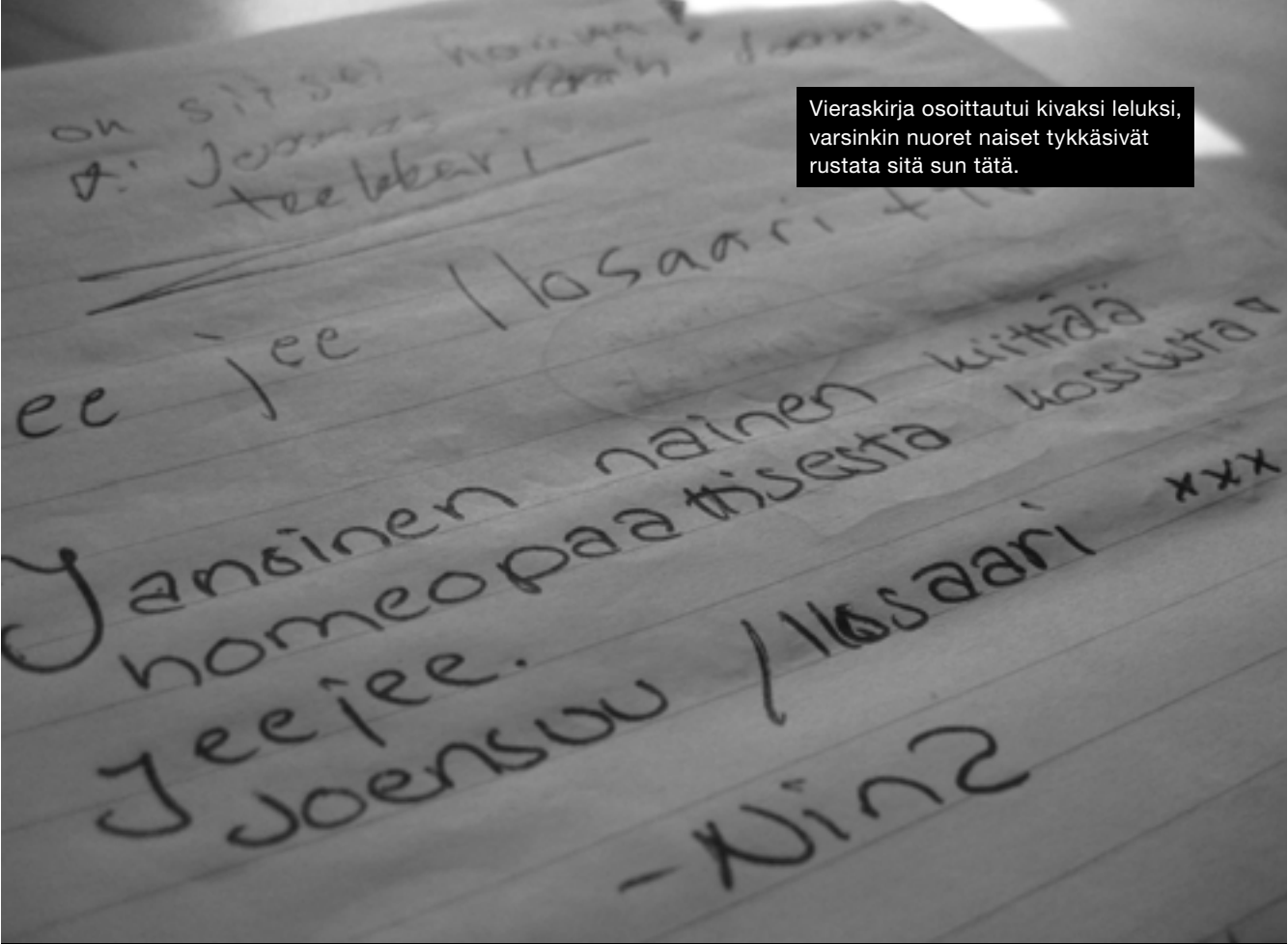
Itsemurha tunnettiin

Ihmisoikeus- ja luonnonsuojeluyhdistysten keskel-lä Skepsis erottui selvästi. Skeptiset miehet askar-telivat Tiimarista hankituista värikkäistä pahveista banderolleja, joita ripustettiin telttaan. Parhaiten veti teksti: ”Uskalla ajatella. Voita 10 000 €”. Melko monen kymppitonnin haluavan kasvot vääntyivät kuitenkin alaspäin varsin nopeasti, kun he huomasiivat, että summan voittaminen ei niin helposti käynytäkään.

Paikallaolijoita ei voi kategorisoida oikein miten-kään. Oli niin nuorta kuin vanhaa, naista kuin mies-tä, fiksua ja tyhmää. Oli mukava päästä esittelemään Skepsistä aivan uusille ihmisille. Positiivista oli myös huomata, että kesäkuussa tehty ”homeo-paattinen itsemurha” tunnettiin rokkikansan parissa erittäin hyvin. Kyseessä oli oikeastaan hyvin monen ainoa kosketus Skepsikseen.

Moni myös oletti meidän jakaneen pornolehtiä

Vieraskirja osoittautui kivaksi leluksi, varsinkin nuoret naiset tykkäsivät rustata sitä sun tätä.

Kolmen sepän aukiolla. Tähän sanoimme aina: "Ei, ne olivat niitä toisia...". Olisikin ollut mukavaa nähdä paikalla myös Vapareiden teltta, tällöin olisimme voineet aina osoittaa heitä sormella: "Menkää avautumaan noille."

Uusi, kiva lelu

Skepsikselle varsin tutut vänkääjät olivat melko pienessä roolissa tällä kertaa. Skepsis sai kuitenkin yhden virallisen sähköpostivalituksen, joka koski tyyliä argumentaatiotamme. Voi siis todeta, että ainakin joku meidät huomasi.

Tämän kerran uutuuksena oli vieraskirja ja haalarimerkkien myynti. Vieraskirja osoittautui monelle kivaksi leluksi, varsinkin nuoret naiset tykkäsivät rustata siihen sitä sun tätä. Vastaavaa tullaan tästä edes näkemään myös tulevaisuudessa tapahtumissa, joissa Skepsis pitää omaa pöytänsä.

Myyntiuutuutena oli Skepsis ry:n haalarimerkki. Mukanamme oli noin 50 merkkiä, jotka myytiin kaikki loppuun!

Rokkiskeptikkoina toimivat Denis Galkin, Tomi Vainio, Ari Salmi ja Timo Tontti.

Myyntiuutuutena oli Skepsis ry:n haalarimerkki. Niitä voi tilata yhdistykseltä 2,5 €:n hintaan. denis.galkin@skepsis.fi

Kansanparantaja on tuomittu vuodeksi ja yhdeksäksi kuukaudeksi vankilaan neljästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä. ... Oikeuden mukaan mies käytti tietoisesti suggestiivisia menetelmiä. ... Naiset olivat aluksi miehen asiakkaita vaivojensa vuoksi. ... Seksuaalinen hyväksikäyttö alkoi kursseilla ja jatkui muun muassa puhelimessa. Mies kielsi naisia puhumasta saamastaan opetuksesta, tai muuten hän tekisi heidän elämänsä hankalaksi. Hän oli kursseilla näyttänyt, miten pystyy vaikuttamaan toisen ihmisen mieleen.

HELSINGIN SANOMAT 11.10.

Entisaikoihin puhuttiin usein biorytmistä. ... Nykyään harva edes tietää, mitä biorytmi tarkoittaa. YLE Satakunnan suorittama soittokierros eri lääkäriasemille osoitti, etteivät useimmat lääkärit edes muista biorytmin tarkoitusta. Turun lääkäriasema Pulssista kuitenkin täppäsi. Lääketieteellinen johtaja, johtava lääkäri Markku Suokas sanoo, että biorytmi olisi hyvä pitää muistissa vielä tänäkin päivänä. ... Useampaan vuoteen biorytmistä ei siis arkielämässä ole juurikaan puhuttu. Internetistä hakusanalla löytyy kuitenkin monta osumaa. Klikkaukset vievät sivustoille, joissa henkilökohtaisen biorytmitason saa tietää syöttämällä kenttiin syntymäaikansa. ... - Asiaa voidaan lähestyä niin monesta näkökulmasta. En osaa henkilökohtaisesti arvioida, onko syntymäajalla tai horoskoopilla merkitystä, ja kuinka paljon. Jos tätä kysyttäisiin joltakin toiselta, hän voisi sanoa, että ilman muuta niillä on merkitystä. Asia on kuitenkin niin monitahoinen, kun puhutaan biorytmistä tästä näkökulmasta, Suokas toteaa.

[HTTP://YLE.FI/ALUEET/SATAKUNTA](http://yle.fi/alueet/satakunta) 7.10.

Skepsiksen puheenjohtaja Pertti Laine hämmästelee puheita siitä, että julkinen rahoitus olisi vaikeaa poistaa kansalaisopistojen rajatietokursseilta. Ope-

tusministeriössä ja Vapaan Sivistystyön Yhteisjärjestössä asia nähdään päinvastoin: niiden edustajat ovat aiemmin todenneet Kouvolan Sanomille, että kansalaisopistojen pseudotietokurssien rajaaminen valtionosuusjärjestelmän ulkopuolelle olisi hankalaa, koska olisi ongelmallista päättää, kenen kriteereillä pseudotieto määriteltäisiin. - Se on aika omituinen asenne. Onhan selvää, että astrologia, grafologia ja paranormaalit ilmiöt ovat yleisen tiedekäsityksen mukaan humpuukia. Sieltähän sen käsityksen voi hakea siitä, mikä on humpuukia, Skepsiksen Laine väittää. - Ja kyllähän arkijärjellä ymmärtää, mikä on taikauskoa ja mikä ei.

KOUVOLAN SANOMAT 2.10.

Jokainen iltapäivälehtiä lukenut tietää, että pandemiarokotus on vammauttanut monta nuorta elämää laukaisemalla narkolepsian. Mitä tämän väitteen tueksi on esittää? Samana vuonna, kun pandemiarokotuksia annettiin, oli Suomessa narkolepsiaepidemia, joka ulottui vähän lievempänä myös Ruotsiin. Muissa samaa rokotetta käyttäneissä maissa ei ole havaittu mitään poikkeavaa. Tilastotieteen peruskurssilla reputtaisi, jos näistä havainnoista päätelisi rokotteen aiheuttaneen narkolepsiaa. ... Epidemian liittäminen rokotteeseen olisi kerrassaan tuulesta temmattua, ellemmme tietäisi, että narkolepsia liittyy H1N1-virukseen. Espanjantaudin jäljiltä "unitautia" esiintyi todella paljon. Mutta jos näin on, aivan hölmö ei ole myöskään väite, että pysäyttäessään epidemian rokottaminen vähensi narkolepsiaa.

OSMO SOININVAARA, LAAKARILEHTI.FI 30.9.

Tänä syksynä on puhuttu taas rasvasodasta. Alkulaukaus oli YLE:n tuottama MOT-ohjelma televisiossa 13.9. ... Ohjelmassa taitavasti vältettiin ne

kymmenet ja sadat tutkimustulokset, jotka kertovat kohonneen kolesterolin haitoista ja erilaisten rasvojen vaikutuksista. Yhtä taitavasti toimittajan omat ”tutkimukset” onnistuivat kaivamaan esille valtavirasta poikkeavia tuloksia. Suomalaisten kolesterolin ja sydäninfarktien samanaikainen ja dramaattinen väheneminen sivuutettiin. MOT:n toimittajalle todisteeksi riitti jopa yhden lääkärin tekemä koe kovan eläinrasvan lisäämisestä. Tällä Atkinsin di-eetillä paino putosi reilusti ja veren rasvat laskivat. Lääkäri ja toimittaja eivät selvästikään tienneet, että aina kun ihminen laihtuu, myös rasva-arvot laskevat, riippumatta siitä mitä syö. MOT-ohjelmasta katsojat saivat sen käsityksen, että kolesterolia ei vaikuta verisuoniin eikä lisää sepelvaltimotaudin vaaraa. ... Duodecimin Käypä hoito -suosituksia tekevät työryhmät toimivat täsmälleen päinvastoin kuin MOT-toimittajat. Kukaan työryhmän jäsenistä ei tee omia tutkimuksia, vaan kaikki johtopäätökset perustuvat riittävän laajoihin ja laadukkaisiin kansainvälisiin tutkimuksiin. Julkaistuista tutkimuksista ei saa poimia sellaisia, mitkä miellyttävät, vaan käydään läpi kaikki.

PERTTI MUSTAJOKI, WWW.TERVEYSKIRJASTO.FI 29.9.

Yhdysvallat on yksi maailman uskonnollisimpia teollisuusmaita, mutta amerikkalaiset hallitsevat uskontoihin liittyvät asiat erittäin heikosti. Pew Forum on Religion & Public Life -tutkimuslaitoksen tekemän selvityksen mukaan ateistit ja jumalan olemassaoloon epäilevästi suhtautuvat agnostikot tietävät uskonnosta selvästi enemmän kuin eri kirkkokuntiin kuuluvat. Heikoimmin uskontoon liittyviin kysymyksiin osasivat vastata eteläisten osavaltioiden niin sanotun raamattuvyöhykkeen asukkaat.

HTTP://UUTISET.MSN.HS.FI/ 28.9.

Huippulääkärin mukaan D-vitamiinin käyttö estää flunssat. Antti Heikkilän mukaan D-vitamiinia pitäisi nauttia moninkertainen määrä virallisiin suosituksiin nähden. Heikkilä itse käyttää D-vitamiinia yli virallisten suositusten ympäri vuoden ja on päässyt kokonaan eroon flunssista. ... Heikkilän mukaan D-vitamiinin terveysvaikutuksista ei huudella tarpeeksi siksi, että kukaan ei tee sillä rahaa. D-vitamiini on halpaa.

ILTALEHTI 13.9.

Rokotuksella pyritään tulokseen, jota koulumediisiina kutsuu immuniteetiksi. Uskomuslääketieteen hoidollinen päämäärä on luoda humpuukivaste. Humpuukivasteet vaihtelevat eri uskomuslääkinnöissä melkoisesti. Esimerkiksi yrttien nuuhkimiseen perustuvassa aromaterapiassa humpuukivaste katsotaan saavutetuksi, kun altistuminen on edennyt niin pitkälle, että hengitysteitä avaava lääkitys tulee tarpeelliseksi. Kuhnehoidossa, siis joka yleisimmin tarkoittaa kuussa vesiämpärissä istumista, humpuukivaste liittyy perskarvojen palamiseen. ... Homeopatiassa erillistä vastetta ei tarvita, koska homeopaatti itsessään täyttää kaikki humpuukin tunnusmerkit.

BISQUIT, ILTA-SANOMAT 26.8.

Maailman kuuluisin ufokuva vuodelta 1958 on osoittautunut huijaukseksi. Valokuvaaja Almiro Baraunan ystävä Emilia Bittencourt paljasti Trinidadin ufokuvan totuuden brasilialaisessa tv-ohjelmassa Fantastico. - Hänellä oli kaksi lusikkaa, jotka hän liitti yhteen. Hän kuvasi tekemänsä ”avaruusaluksen” jääkaapin edessä. Ufo liitettiin taitavasti Trinidad-taustaan, minkä jälkeen kuva levisi hiljalleen ympäri maailman erilaisissa kirjoissa.

FINDANCE.COM 25.8.

SKEPSIS toimii

HELSINKI

3. marraskuuta

Yleisötilaisuus. Pyramideilla jälleen. Egyptin suurten pyramidiin kulttuurihistoriallista tarkastelua. Skepsiksen kunniapuheenjohtaja Ilpo V. Salmi. Kommentoija FT Erja Salmenkivi.

Ennen luentoa soittaa pianisti Tarja Penttinen. Luennon jälkeen pidetään yhdistyksen syyskokous. Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, klo 18-20.

1. joulukuuta

Yleisötilaisuus. Ruuan kemiaa. Miten molekyyliogastronomia on romuttanut perinteisiä ruoanvalmistuksen uskomuksia. Professori Anu Hopia.

Tilaisuuden yhteydessä Skepsiksen pikkujoulut. Taikuri Heikki Harha esiintyy, pianisti Sirkka Harjunmaa soittaa. Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, klo 18-20.

13. tammikuuta

Skepsis osallistuu Tieteiden yön. Tieteiden talo, Kirkkokatu 6.

JOENSUU

18. marraskuuta

Suuri olutilta, osa III. Joensuun alueen skeptikoiden kolmas tapaaminen.

Pub & Restaurant Palaveri, Siltakatu 4, klo 18.

Kaikkiin Skepsiksen järjestämiin tilaisuuksiin on vapaa pääsy ja kaikki kiinnostuneet ovat tervetulleita!

KOKOUSKUTSU

SKEPSIS ry:n sääntöjen mukainen syyskokous pidetään keskiviikkona 3. marraskuuta 2010 kello 19.40 (yleisötilaisuuden jälkeen) Tieteiden talossa, Kirkkokatu 6, Helsinki.

Kokouksen esityslista:

- 1) Kokouksen avaus.
- 2) Valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja ääntenlaskijaa.
- 3) Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.
- 4) Hyväksytään kokouksen työjärjestys.
- 5) Vahvistetaan toimintasuunnitelma, tulo- ja menoarvio ja jäsenmaksun suuruus vuodelle 2011.
- 6) Valitaan hallituksen puheenjohtaja ja muut jäsenet vuodelle 2011.
- 7) Valitaan kaksi tilintarkastajaa ja kaksi varatilintarkastajaa vuodelle 2011.
- 8) Tiedotus- ja muut esille tulevat asiat.
- 9) Kokouksen päättäminen.

MUISTA NILS MUSTELININ RAHASTOA

Rahaston tarkoituksena on antaa taloudellista tukea Skepsiksen toimialaan liittyvään tieteelliseen työhön ja julkaisutoimintaan. Lahjoitukset tilille: Aktia 405529-2108216

Kuolleita

Veikko Nöntö

23.11.1930 – 7.9.2010

Skepsiksen kunniajäsenen, klinisen kemian apulaisprofessori Veikko Nöntö teki elämäntyönsä Turun yliopistossa laboriolääketieteen parissa.

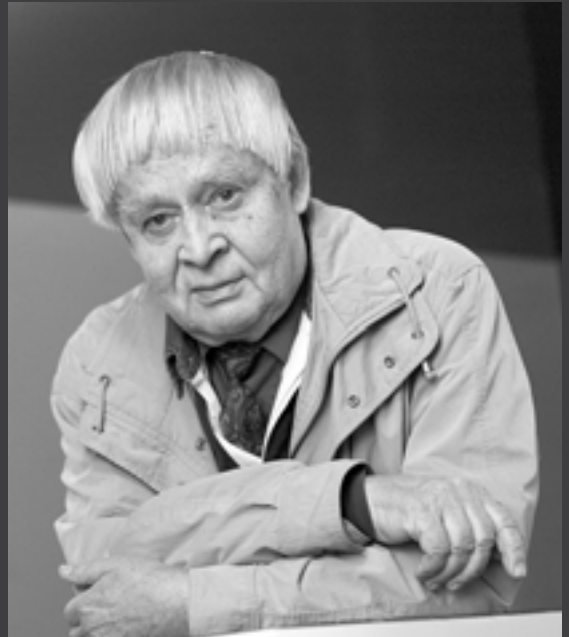
Hän syntyi Virroilla ja kasvoi Kihniöllä pienellä valtion asutustilalla soiden ja luonnon keskellä. Hänen isoisänsä oli kanttori, mutta ”laulun ja soiton haltijataret” hyljeksivät jostain syystä kokonaan Veikkoo. Skeptikko-lehden 3/2006 haastattelussa hän kertoi, että oli kansakoulussa niin kova lukemaan, että hänestä tuli opettajan lellikkipoika. ”Siitä urani kaiketi liikkeelle lähti.”

Turkuun Nöntö luuli saapuvansa vuonna 1954 vain lyhyelle luku- ja työkeikalle, mutta reissu kuitenkin ”venyi jonkin verran”, aina loppuun saakka.

Yliluonnollisia kokemuksia Nöntö ei kohdannut, mutta eräs kokemus koulupoikana muistutti sellaista. ”Koulusta illalla kotiin kävellessäni katselin Sirius-tähteä ja ihastelin sen värien välkkymistä. Ajattelin, että tuollaista punaista ja sinistä väriä ei maan päällä esiinny.”

Skepsiksen jäsen Nöntöstä tuli, kun hedelmäjuoma Tahitian Noni valloitti viime vuosituhannen loppulla maailmaa ja siinä samalla Suomea. Juomasta mainostettiin löytyvän uutta alkaloidi-yhdistettä nimeltään ”kseroniini” – tehoainetta, joka oli elämälle välttämätön ja jonka puutteesta kaikki sairaudet ja vaivat johtuvat ja jonka nauttiminen parantaa ne aina syövästä varpaan nyrjähdykseen asti.

1990-luvun alussa Nonia levitti Suomessa pari tuhatta verkostomyyjää. Laboratorioammattilaisena Nöntö kiinnostui uudesta aineesta ja kolusi läpi lääketieteellistä, biokemiallista ja muuta kirjallisuutta. Hän ei löytänyt ainoatakaan tieteellistä viittausta kseroniiniin, eikä ainetta muutkaan olleet koskaan tavanneet.

”Tuohon aikaan tutustuin Skepsiksen ideaan ja toimintaan, ja liityin mukaan. Yhdistyksessä opin paljon lisää siitä, kuinka monenlaisten uskomusten, huijausten ja bisnesten keskellä maassamme eletään”, Nöntö kertoi Skeptikon haastattelussa.

Skepsikseen liittymisensä jälkeen Nöntön tärkein missio oli uskomuslääkinnän piiriin kuuluvien ilmiöihin perehtyminen ja niihin liittyvä valistustyö. Hän osallistui aktiivisesti yhdistyksen Turun aluetoimintaan, ja hän oli tuttu näky myös Skepsiksen hallituksen kokouksissa Helsingissä.

Nöntön mielestä Skepsiksen tuli yhdistyksenä keskittyä edelleen kriittisen ajattelun edistämiseen. Kansainvälisiä yhteyksiä muihin skeptisiin tahoihin, muun muassa ruotsalaiseen Vetenskap och Fortbildning -yhdistykseen hän kehotti pitämään yllä.

Skeptikkona Nöntö pyrki olemaan sellainen, joka käyttää talonpoikaishjärkeä. ”Muuten olen kankeakielinen niin kuin Mooses. Aggressiivisuutta sisikunnassa olisi, muttei ominaisuuksia erämaavaellusta vetämään tai kansaa kiihottamaan. Siten valistaminen jää minulle ainoaksi toimivaksi toimintatavaksi.”

Emeritusprofessori Nöntö nimitettiin Skepsiksen kunniajäseneksi vuonna 2006.

RISTO K. JÄRVINEN

Äiti Amma pelasti suomalaisministerin?

Taavi Kassila: Erään etsijän tarina, Otava 2010.

Teksti Risto K. Järvinen

Jumala ei ole kuollut. Jumala elää – Intiassa. Jumala jakaa voimahaleja...

Elokuvaohjaaja, joogaopettaja ja vaika mitä Taavi Kassila on mies, jota saamme ”syyttää” mm. henkisen kasvun Forum Humanum -luennoista Helsingin yliopistolla, Minä Olen -lehden perustamisesta ja halaavan äiti Amman tuomisesta Suomeen.

”Erään etsijän tarina” kertoo Kassilan seikkailuista rajatiedon maailmassa ja siitä, kuinka hän lopulta löytää henkisen kotinsa Intiasta.

Huuhaa-buffet

Hyvään pyrkiminen, ihmisten auttaminen ja totuuden etsiminen ovat hienoja asioita. Tällainen toiminta levittää ympäristöönsä hyvää ”karmaa”. Jokaisella on oikeus elää elämänsä miten haluaa ja uskoa mihin haluaa, mutta elokuvien, tv-ohjelmien ja lehtien tekijä Taavi Kassilan kohdalla voisi odottaa edes joskus jonkinlaista rationaalista suhtautumista vastaan tuleviin asioihin.

Kouluvuosina Kassilaan teki vaikutuksen kolme suurta historian voimahahmoa: Siddharta Buddha, Jeesus ja hieman yllättäen – Sokrates. Kun Sokrateen vaimo oli riitelyn jälkeen tyhjentänyt vesiämpä-

rin miehensä niskaan, filosofi oli todennut tyyneesti: ”Ukkosen jälkeen seuraa sadekuuro.” Kassila ajatteli kaiholla haluavansa löytää itselleen tuollaisen opettajan, joka ei kiihtyisi mistään vaan olisi vakiintunut rauhan tilaan.

Kassilan kirja onkin tarina henkisen opettajan etsimisestä.

Matkalla maailmalla joogataan, meditoidaan, irtaannutaan unessa ruumiista, tavataan huonoja guruja kuten Krishnamurti, hankitaan liftikyyti telepaattisesti, saatetaan vaimo raskaaksi ”saunattomuushoidolla”, saadaan tarotkorteilta viesti etsiä valaistuneen mestarin apua, tavataan Jeesus henkiparannuksen aikana, haastatellaan Dalai Lamaa, kasvetaan yhdessä tyttären kanssa henkisellä polulla, perustetaan Henkinen Keskus, nähdään auroja, nautitaan rukousvastauksista, tutustutaan Apulannan basistiin Sipe Santapukkiin, tavataan auringon energialla ilman ruokaa kymmenen vuotta elänyt pyhimys, saadaan intuitiivisia ohjeita joogakoulun perustamiseen...

Asioiden kyseenalaistaminen jää tasolle ”hän ei ole hyvä guru, koska kysyi, toinko hänelle viinaa”.

Karmea tarina

Siviilipalveluksessa Kotiniemen koulukodissa Taavi Kassila kokeili ensimmäisen kerran henkiparannusta.

Eräällä koulukodin pojalla oli jaloissaan toistakymmentä avohaavaa, jotka olivat ilmestyneet imppaamisen seurauksena. Kassila rukoili, että Korkeimman voima virtaisi hänen käsiensä kautta ja parantaisi pojan haavat. Näin luonnollisesti tapahtui.

Kirjan karmeimman tarina kertoo Kassilan äidistä, joka sairastui rintasyöpään.

Koko elämänsä ajan äiti oli inhonnut koululääketiedettä ja lääkäreitä. Hän kieltäytyi leikkauksesta ja päätti kokeilla vaihtoehtoisia hoitomuotoja. Hän aloitti kaksiviikkoisen paastokuurin, minkä jälkeen kasvaimen huomattiin pienentyneen puoleen.

”Sen jälkeen hän teki kuitenkin kohtalokkaan virheen syömällä keitettyä ravintoa. Tuolloin kasvain havaitsi tilaisuutensa koittaneen ja alkoi jälleen suurentua.”

Lopulta Kassila hoiti äitiään kokopäiväisesti kotona. Hän kävi kaupassa, siivosi ja hoiti äidin syöpäkasvainta, joka oli hiljalleen kasvanut rinnan ulkopuolelle ja joka vuosi toisinaan verta.

”Äiti joutui pitämään kasvaimen päällä haavatynyjä, jotka tarttuivat helposti kasvaimeen kiinni ja aiheuttivat vaikeasti tyrehtyvää verenvuotoa.”

Taavin veli Teemu oli opiskellut luontaishoitomenetelmiä Yhdysvalloissa. Hän uskoi voivansa pelastaa äidin.

”Niinpä Teemu ryhtyi tekemään äidille suolistohuuhteluja kahvilla, joka oli joissakin tilanteissa osoittautunut tehokkaaksi keinoksi poistaa myrkyjä ihmisen elimistöstä. Syöpä oli kuitenkin levinnyt jo eri puolille äidin ruumista ja kasvain rinnassa oli suurentunut ja imenyt kaiken voiman niin, että äidin ruumis oli enää pelkkää luuta ja nahkaa.”

”Suvaitsemattomuuden henki”

Elokuvaohjaaja Matti Kassilan poika Taavi on matkoillaan hakeutunut monien julkkisten seuraan. Pankkiröyöstäjä Matti ”Volvo” Markkasen ovela vankilapako synnytti idean elokuvasta, josta syntyi vuonna 1989 dokumenttikirja ”Volvo-rosvo”.

Taavi myös tutustutti kulttuuriministeri Tanja Karpelan äiti Ammaan. Kun Amma vuonna 2003 saapui

Kassilan toimesta Suomeen, ministeri uhattiin tappaa, mikäli hän tulisi tapaamaan Ammaa. Ministeri vähät välitti uhkauksesta – hän tapasi Amman sekä yksityisesti että julkisesti.

Kohu syntyi syksyllä vuonna 2004, kun Karpela ilmoitti haluavansa lähteä tapaamaan Ammaa lastensa kanssa jouluksi Intiaan. Matkasuunnitelma nousi iltapäivälehtien otsikoihin. ”Uutisoinnin yllä leijui suvaitsemattomuuden henki.”

Kun Kassila kertoi suomalaisessa julkisuudessa vellovasta keskustelusta Ammalle, tämä totesi, että olisi parempi, jos kulttuuriministeri ei tulisi Intiaan. Vastauksen kuultuaan ”Tanjan äänessä kuului pettymys, mutta hän lupasi peruuttaa tulonsa.”

Seuraavana päivänä iski tsunami. Kaiken tietävä jumalainen äiti Ammakaan, joka omien sanojensa mukaan voi seisauttaa sateen kesken esiintymisensä, ei tajunnut hyökyaallon tuloa ennen kuulemaansa konkreettista varoitusta: ”Vellam, vellam!”

Jälkeenpäin Kassila yksioikoisesti oivalsi, miksi Amma ei ollut halunnut Suomen kulttuuriministerin saapuvan tenavoineen juuri sillä hetkellä Intiaan. Amma oli ilmeisesti sittenkin tiennyt tsunamista etukäteen, ja halusi näin suojella ministeriämme.

Rantavahti

Kassila löysi henkisen kotinsa ja opettajansa jo vuonna 1993 äiti Amman ashramista. Tie oli pitkä. Vasta vuonna 2008 Helsingin Sanomat tiesi kertoa, että kuuluisa elokuvaohjaaja muuttaa lopullisesti Intiaan.

Kassilan etsintä on päättynyt. Hänen tehtävänsä Amman yhteisössä on valvoa Arabianmeren rannalla, että ihmiset meditoivat eivätkä kuluta aikaansa keskusteluun tai uimiseen.

Hieno! Vai onko? Asuuko Taavi Kassila edes Intiassa?

Forum Humanum – henkisen kasvun Studia Generalian syksyn 2010 yhteystiedoissa puheenjohtaja Taavi Kassilan kerrotaan edelleen löytyvän osoitteesta Palokellonkuja 5 D 120, 00750 Helsinki. Marraskuun 3. päivä hän kertoo kuulijoille ajatuksiaan ja runojaan rakkaudesta.

Uskovan ja uskomattoman kosmologiaa

Iiro Vilja ja Risto Heikkilä: *Kosmologia*. Perussanoma Oy, 2009.

Teksti Tiina Raevaara

”Mitä vastauksia tieteentekijä löytää tai ehkä jopa tarvitsee tutkimuksen tarjoamien näkymien lisäksi?” kysytään kirjan takakannessa. Kirjan sisällä teologi ja fyysikko keskustelevat uskonnosta ja tieteestä, jumalasta ja maailmankaikkeudesta. Suomessa on ainakin julkisessa keskustelussa aika lailla vältelty puhumasta uskonnosta ja luonnontieteistä samoissa lauseissa, mikä on ehkä ollut enemmän luonnontieteilijöistä kuin teologeista johtuvaa.

Kristillinen kustantamo Perussanoma on polkaissut käyntiin ”Ja jumala loi tieteen”-kirjasarjan, jonka ensimmäinen osa on ”Kosmologia”. Sarjan ideana on, että jokaisessa kirjassa on aiheena jokin tieteenala, josta alan oma tutkija keskustelee yhdessä teologin kanssa. En tiedä, aikooko kirjasarja keskittyä vain luonnontieteisiin – ainakin kah-

den ensimmäisen kirjan perusteella näin saattaa olla. Kosmologian jälkeen on nimittäin ilmestymisvuorossa ”Evoluutiobiologia”.

Kosmologian keskusteluparina toimii teoreettisen fysiikan dosentti Iiro Vilja sekä teologian lisensiaatti Risto Heikkilä. Heikkilä toimi kirkkoherrana ennen eläkkeelle siirtymistään, mutta hän on myös pitkäaikainen tähtitieteen harrastaja, kirjoittanut artikkeleita ”Tähdet ja avaruus” -lehteen sekä julkaissut kirjoja tähtitieteestä, lähinnä tosin kristillisin painotuksin. Kirjan ja ehkäpä koko tulevan kirjasarjan ansiota on se, että se antaa äänen uusille kirjoittajille. Kosmologiastakin ovat Suomessa pitkään kirjoittaneet samat muutamat ihmiset.

Raamatun faktat

Kosmologia alkaa Viljan yksin kirjoittamalla osiolla, eräänlaisella johdatuksella kosmologiaan. Fyysikko kertoo sujuvasti maailmankaikkeuden synnystä ja rakenteesta, kosmologiasta tieteenalana, sen me-

todeista ja löydöistä sekä tieteen periaatteista ylipäätään. Hän nostaa esille myös kosmologian ”suuret tuntemattomat”, esimerkiksi pimeän aineen ja energian, ja korostaa tieteen olemusta: tieteellisten käsitysten jatkuvaa täydentymistä, korjautumista ja korvautumista uusilla.

Viljan johdannon jälkeen kirjassa on vuorossa eräänlainen kirjeenvaihto, jonka kahdessatoista ”kirjeessä” keskustelijat vuorotellen vastaavat toistensa kysymyksiin ja väitteisiin.

Ensimmäisen puheenvuoron saa Heikkilä. Vastauksena Viljan kosmologiseen johdantoon hän pohtii ”maailmankuvan” ja ”maailmankatsomuksen” eroa ja purkaa osiin oman jumaluskonsa syitä. Kuinka tämä aihe sopii kirjan kokonaisuuteen? Sinänsä ihan hyvin, onhan kirjassa pitkälti kysymys siitä, mitä eroa on ”tiedolla” ja ”uskolla” ja kuinka toisaalta ”tietäminen” ja ”uskominen” kietoutuvat toisiinsa ja osallistuvat maailmankuvan rakentumiseen.

Heikkilän perustelut omalle uskollaan ohjaavat lukijan tapaa tulkita hänen muuta tekstiään ja väitteitään. Kirkkoherralle Raamattu, tai ilmeisesti vain Uusi testamentti, on totta, ja esimerkiksi siihen kirjatut ihmisten tunteet ja toiminnot ovat luotettavaa todistusaineistoa. Raamatusta Heikkilä löytää ”historiallisia tosiasioita eli faktoja”.

Hämmäntävää kritiikittömyyttä

”On varmaan kiistaton tosiasia, että Jeesus Kristus-niminen henkilö on elänyt”, Heikkilä aloittaa eikä myönnä, että historiallisen Jeesuksen olemassaolosta käytäisiin minkäänlaista debattia. Ylösnousemuksellekin hän löytää yksiselitteisiä todisteita Raamatusta: apostolit eivät Heikkilän mukaan olisi uskaltaneet valehdella tai poiketa aikansa yleisestä käsityksestä. Toisaalta evankeliumeissa mainittu opetuslasten mielialan muuttuminenkin käy Heikkilälle uskottavasta todisteesta Kristuksen ylösnousemuksesta. Pitkäperjantaina opetuslapset olivat kuulemma surullisia ja allapäin, mutta muutamaa päivää myöhemmin he olivat jo varsin iloisia. Ainoa

uskottava selitys tälle on Heikkilän mielestä Jeesuksen todella tapahtunut ylösnousemus.

On hämmäntävää, että pitkälle koulutettu teologi voi lukea Raamattua, vuosisatojen aikana muotoutunutta kirjoituskokoelmaa, näin sanatar-kasti ja kritiikittömästi. Kirkkoherra pitää ylösnousemuksen todisteena myös sitä, ettei tapahtumaa kiistetä yhdessäkään juutalaisten (eli ”kristinuskon vastustajien”) kirjoituksessa. ”Jos toisinajattelija näin vaikenee, hän tavallaan myöntää tapahtuneen”, Heikkilä ilmoittaa. Jos tämä on Heikkilälle uskon järkipästä ja ”objektiivista” perustelua, millainen onkaan hänen tiedekäsityksensä? Vanhaan testamenttiin Heikkilä ei sentään usko näin pilkuntarkasti, esimerkiksi luomiskertomusta hän pitää vain eräänlaisena metaforana.

”Fysikaalinen maailmankaikkeus on uskomus”

Heikkilän perusteet omalle uskonnollisuudelleen eivät herätä liiro Viljassa samanlaista tarvetta itseanalyyysiin: hän ei suoraan kerro, uskooko Jumalaan vai ei (veikkaisin, että ei), eikä kerro syitä uskollaan tai epäuskollaan. Tilanne kuvastaa melko hyvin suomalaista luonnontieteen ja uskonnon dialogia ylipäätään: uskossa olevat kertovat mielellään yksityiskohtia uskostaan ja esimerkiksi sen suhteesta luonnontieteisiin, mutta suomalaiselle luonnontieteilijälle uskonto on ollut pitkään arka asia eikä sitä ole pureksittu julkisuudessa. Vasta Kari Enqvist on ollut tuomassa tähän jonkinlaista muutosta. Kosmologiaan tämä kirjoittajien maailmankatsomusten julkituksen epätasapaino tuo jonkinlaisen vinoutuneen vivahteen.

Heikkilän yleissivistys kosmologiasta ja tähtitieteestä on toki hyvä, mutta ehkä hänen argumenteissaan on hieman ennalta-arvattavuutta. Hän esimerkiksi nostaa keskustelunaiheeksi vastaavissa yhteyksissä usein esitetyn ajatuksen siitä, että jos maailmankaikkeuden alku olisi ollut hiukankin erilainen, elämä ei olisi mahdollista, ja siksi tällainen ”hienovirittyneisyys” olisi osoitus älykkään

luojan olemassaolosta. Vilja kumoaa tämän argumentin tottuneesti: hän muistuttaa antropisesta periaatteesta, eli siitä, että maailmankaikkeus ei voi olla muunlainen kuin se nyt on, koska silloin emme olisi täällä asiaa ihmettelemässä, sekä johdattaa keskustelun hieman järkevämpiin ja vähemmän filosofisiin suuntiin, kuten siihen, mitkä asiat tällaiseen ”hienovirittyneisyyteen” todella ovat maailmankaikkeuden synnyssä vaikuttaneet.

Kun kirja alkoi Viljan johdatuksella kosmologiaan, se päättyi Heikkilän loppupuheenvuoroon. Hän hahmottelee erilaisia malleja luonnontieteen ja uskon väliselle keskustelulle. Konfliktimallista toimii esimerkkinä Galileo Galilein tapaus. Itsenäisyysmallissa uskonto ja luonnontieteet pysyisivät täysin erillään. Dialogimalli on Heikkilän mielestä se, jota tänä päivänä suositaan uskonnon ja luonnontieteiden välillä: ”Yhä enemmän ollaan myös sitä mieltä, että näkemys, jonka mukaan maailmankaikkeus on pelkästään fysikaalinen, on pelkkä uskomus.” Integraatiomallia kavahtaa sen sijaan jopa Heikkilä, ja hän esittää siitä esimerkkinä kreationismin ja älykkään suunnittelun teorian. Heikkilän asenne heijastaa sitä, että vaikka ID-teoriaa on yritetty kovasti saada juurtumaan Suomeen muutaman aktiivisen henkilön voimin, suurin osa suomalaisista perusteologeista ei lue Raamattua luonnontieteen oppikirjana.

Ateisti ja luonnon ihmeellisyys

Risto Heikkilä korostaa mielellään uskonnon ja tieteen vuoropuhelun tärkeyttä ja merkittävyyttä. Varsinkin jälkimmäistä hän pönkittää älyllisesti hieman epärehellisillä rinnastuksilla. ”Kiinnostus tieteen ja uskonnon väliseen suhteeseen on kasvanut”, kirjoittaa Heikkilä. ”Teologia on kehittynyt, pitkälti juuri luonnontieteiden asettamien älyllisten haasteiden ansiosta. Myös luonnontieteissä on tapahtunut edistystä. Newtonilainen kuva mekaanisesta maailmankaikkeudesta on särkynyt ja täydentynyt suhteellisuusteorian ja kvanttifyysiikan uusilla oivalluksilla.” Tällä rinnastuksella Heikkilä yrittää siis an-

taa vaikutelman, että dialogi teologian kanssa olisi kehittänyt luonnontieteitä.

Risto Heikkilä nostaa esiin joitakin yleisiä ennakoluuloja ateisteista ja uskonottomista, esimerkiksi sen, että luonnontieteilijä, joka ei usko jumalaan, kokee luonnon tutkimisen ”vain työnä” eikä kykene ihailemaan maailmankaikkeuden ihmeellisyyttä. ”Valitettavasti monet nykyajan tutkijat, tähtitieteilijät ja muutkin ovat vieraantuneet kristillisestä uskosta niin, etteivät he enää tunne Jumalaa ja siksi tähtitaivaan tutkiminen ilman ’Jumala-prinsiippiä’ on heille ainoastaan työtä siinä, missä mikä tahansa muukin työ.”

Väite perustuu Heikkilän omaan uskoon ja ennakoluuloon. Ateisti voi hämmästellä luonnon ihmeellisyyttä siinä missä kristittykin – ties vaikka vielä kristittyä voimakkaammin, koska luonto on ateistille syntynyt ilman ”luojaa”, mikä saattaa lisätä ihmeen tuntua. Väittäisin, että ateistiluonnontieteilijät kokevat työnsä kutsumukseksi aivan yhtä usein kuin uskossa olevat kollegansa. Toisaalta Heikkilä antaa ymmärtää, että kristinusko olisi ihmisille ja tähtitieteilijöillekin jonkinlainen perustila, jonka puuttuminen on peräisin vieraantumisesta, ei siitä, että sitä ei ole koskaan ollutkaan.

Kirkkoherra Heikkilä perustelee kristinuskon tarpeellisuutta moneen kertaan kuulluilla väittämillä, joita ovat lehdet (ja arvatenkin pappien saarnat) pullollaan, mutta joille on vaikea löytää perusteluja todellisuudesta. ”Nykyajan ihminen voi ulkoisesta olojen parantumisesta huolimatta entistä huonommin. Väkivalta, huumeitten käyttö ja monet muut seikat ovat tästä osoituksena.”

Ihmisten hyvinvointi kuitenkin lisääntyy. Lääketieteen kehittyessä elinikä pitenee, ja hyvinvointi valuu vähitellen rikkaista maista myös kolmanteen maailmaan – toki kehitys on välillä tuskastuttavan hidasta ja takaiskujakin tapahtuu. Tasa-arvo ja demokratia lisääntyvät kuitenkin vääjäämättömästi. Naiset saavat kouluttautua ja toteuttaa haaveitaan muuallakin kuin keittiössä tai lastenhuoneessa. Valtiot takaavat kansalaistensa perustoimeentulon. Institutionaalinen väkivalta, kuten kuolemantuomiot ja kidutus, vähenee. Milleköhän aikakau-

delle Heikkilä haluaisi ihmisen lähettää? Toisaalta ihmiskunnan onnellisuuskehityksen mittaaminen on kertakaikkisen mahdotonta.

Sietämättömän hirveän nykyaikaisen elämän kestämiseksi Heikkilä tarjoaa ratkaisua: ”Paras on kristityllä sittenkin edessäpäin, mutta toisessa muodossa kuin inhimillisen tieteen harjoittavat yleisesti ajattelevat. Se on Jumalan taivas ja iankaikkinen olemassaolo siellä, missä itse Jumalakin on.” Itse pidän monin verroin järkevämpänä ateistista lähtökohtaa, jossa ihminen pyrkii tekemään käsillä olevasta elämästään mielekkään ja onnellisen. Koska tuonpuoleisen olemassaolo on kertakaikkisen epävarmaa, elämästä kannattaa nauttia vaikkapa tähtitaivaan kauneutta ihailemalla.

Viimeisen sanan saa teologi

Periaatteessa pidän ”Ja Jumala loi tieteen”-kirjasarjan ideasta. Tunnen monta uskossa olevaa luonnon-tieteilijää ja ihmettelen, kuinka he limittävät yhteen kristillisen maailmankatsomuksensa ja oletettavasti tieteellisen maailmankuvansa. Toisaalta ainakin Kosmologia-teoksen tarjoama keskustelu on hyvin maltillista, ja siten sopii perinteiseen suomalaiseen tiede ja uskonto -keskusteluun paremmin kuin vaikkapa Yhdysvalloista valuvat kreationistiset tai älykkään suunnittelun teoriat.

Kosmologia on toki ennen kaikkea itse uskossa oleville lukijoille tarkoitettu teos, mistä kertoo jos sen lähtö- tai oikeastaan loppuasetelma: viimeisen sanan saa sanoa teologi. Voisikohan vastaavanlaisen kirjan tehdä toisinpäin? Teologi kertoisi ensin tieteestään ja keskustelisi siitä yhdessä luonnon-tieteilijän kanssa, ja lopulta luonnontieteilijä sanoisi viimeisen sanan ja asettaisi teologian ja siten myös uskonnon sille kuuluvaan lokeroon.

KIRJOITTAJA ON
FILOSOFIAN TOHTORI JA VAPAA KIRJOITTAJA

Helsingin piispa Irja Askola: Raamattu ei ole tähtitieteen oppikirja

Suomen ensimmäisenä naispiispana syksyllä aloittanut

Irja Askola vastasi Vantaan Lauri -lehdessä 9. syyskuuta kansalaisten lähettämiin kysymyksiin.

Askolan mukaan rukouksella voi parantaa sairaita, mutta Jumala toimii myös terveydenhoitohenkilökunnan kautta. ”Sairaalan puolesta rukoileminen on vanha kristillinen perinne. Rukouksella voi parantaa, mutta se ei ole maaginen temppu. Rukous ei myöskään ole lääketieteen kilpailija eikä vaihtoehto.”

Eräs lehden lukija kysyi, onko Raamattu jo aikansa elänyt, koska se väittää Jumalan luoneen maailman kuudessa päivässä, kun taas tieteen mukaan maailman syntymiseen ei mitään jumalia tarvita. Askola vastasi:

”Meillä on kirkossa erilaisia käsityksiä Raamatusta. Itse lähen siitä, että Raamattu ei ole biologian, lääketieteen eikä tähtitieteen oppikirja, vaan Raamatussa Jumala ilmoittaa meille, mikä on hänen suhteensa ihmiseen ja miten hän toivoo ihmisten elävän toistensa kanssa.”

Askola irtisanoutui jyrkästi Ylen Ajankohtaisen kakkosen suuressa homokeskustelussa 12. lokakuuta esitetyistä väitteistä, joiden mukaan sateenkaariperheet olisivat kelvottomia kasvat-tajia. ”Surettaa, hävettää ja harmittaa”, Askola arvioi käydyn keskustelun yksipuolisuutta Helsingin Sanomissa 17. lokakuuta.

Keskustelun jälkeen yli 30 000 ihmistä erosi kirkosta. Tämä kertoo Askolan mielestä ”suomalaisten ihmisten perusoikeudenmukaisuuden tunnosta”.

RISTO K. JÄRVINEN

Uskomusten, uskontojen ja maailmankuvien taustamekanismeista

Matti Kamppinen: Systeemiajattelu, rationaalisuus ja uskonto – Kriittisen uskontotieteen näkökulma (Uskontotiede, Turun yliopisto 2009)

Ilkka Pyysiäinen: Supernatural Agents – Why We Believe in Souls, Gods, and Buddhas (Oxford University Press 2009)

Teksti Jussi K. Niemelä

Miksi ihmiset uskovat yliluonnolliseen, sieluihin, henkiin, kummituksiin, enkeleihin, maahisiin ja jumaliin? Voiko tiede vastata kysymykseen ja voiko uskomuksia sekä niiden syitä tutkia tieteellisesti? Kyllä voi.

Turun yliopiston uskontotieteen ja Helsingin yliopiston kognitiotieteen filosofian dosentti Matti Kamppinen sekä Helsingin yliopiston vertailevan uskontotieteen dosentti Ilkka Pyysiäinen ovat jo pitkään tehneet uraa uurtavaa tutkimusta aiheesta.

Kamppisen uusin teos sisältää lisäksi oivallisen esittelyn rationaalisuudesta ja argumentaatiosta. Kansainvälisesti arvostettu Pyysiäinen jatkaa kognitiivisen uskontotieteen edistämistä ja mikä hienointa, hän käyttää teoksessaan havaintoesimerkkinä myös suomalaista uskomusperinnettä.

Uusateismin puolustus

Kamppinen lähtee liikkeelle systeemien ja systeemiajattelun esittelyllä, mutta heti johdannosta käy ilmi,

että hän puolustaa teoksessaan voimakkaasti tieteellistä maailmankuvaa. Samalla tekijä kritisoi yliluonnollisia elementtejä sisältäviä uskomusjärjestelmiä.

Osa kirjasta perustuu aikaisemmin julkaistuun materiaaliin, mutta teema on johdonmukainen ja kokonaisuus mukavan monipuolinen. Kamppinen kirjoittaa selkeästi ja ymmärrettävästi vaikeistakin asioista.

Jo kirjan alussa ilmenevä uskontokriittisyys huipentuu loppusanoihin, joissa tekijä asettuu sekulaarin humanismin sekä tieteellisen maailmankuvan kannalle irrationaalisia uskomusjärjestelmiä vastaan.

Kamppisen käsitys uskonnosta on hänen omien sanojensakin mukaan kapea, oikeastaan yksinkertaistettu, mutta hän perustelee kantansa erinomaisesti. Samalla tekijä puolustaa Richard Dawkinsia, Sam Harrisia ja Christopher Hitchensiä, jotka myös arvostelevat uskonnollista uskoa sen aiheuttamien käytännön ongelmien vuoksi.

Kuten kuuluisat ulkomaalaiset uusateistikollegansa, myös Kamppinen väittää pontevasti, että maailmankuvia voi vertailla ja niiden perusteita arvioida järkipärisesti. Niitä oikeastaan pitääkin vertailla ja arvioida. Uskonto ei näiden herrojen mielestä pärjää kilpailussa tieteeseen ja järkeen perustuvaa maailmankuvaa vastaan. Juuri viimeksi mainitulle maail-

mankuvalle rakentuu uusateismin eli sekulaarin humanismin maailmankatsomus.

Ihmisten ja elämän kunnioittaminen ei toisin sanoen ole seurausta yliluonnollisista moraalisäädöksistä vaan siitä, mitä tiedämme ihmisestä ja elämästä. Ihmisarvo ei siis riipu esimerkiksi Jumalasta, planeettojen asennosta tai kosmisesta ykseydestä. Se ei riipu mistään. Jokainen ihminen on laulun arvoinen, kuten Veikko Lavi aikoinaan veisteli. Meillä kaikilla on ihmisarvo, joka voidaan päätellä rationaalisesti ilman oletuksia yliluonnollisista olennoista ja ilmiöistä.

Puolustaessaan uusateismia tekijä ei kuitenkaan mainitse sitä tosiasiaa, että sekulaarin humanismin voimahahmo Paul Kurtz on hyvinkin kärkevästi kritisoinut ainakin Dawkinsia ja Harrisia heidän hyökkäävyytensä vuoksi. Kurtz on sanoutunut uusateisteista voimakkaasti irti ja osittain sen takia hän äskettäin jopa jätti perustamansa Center for Inquiryn ja perusti uuden järjestön.

Myös skeptikko Michael Shermer on esittänyt arvostelua Dawkinsia ja Harrisia kohtaan. Uusateismin huono maine perustuu osittain juuri heihin. Olen itsekin melko pitkälle samaa mieltä Kurtzin kanssa, vaikka toki täytyy myöntää, että Dawkinsin ja Harrisin kohtaama kritiikki nojaa useimmiten täydelliseen olkiukcoretoriikkaan. Tästä toimii esimerkkinä vaikkapa teologian maisteri, tohtorikoulutettava Ilse Paakkinen, jonka kirjoituksissa uusateismia toistuvasti tölvitään ilman kunnan perusteita. Paakkinen näkee uusateismissa pelkästään pahaa, ja hän on selvästi löytänyt itselleen akateemisen uran kyseisen ajattelutavan demonisoimisesta.

Kamppisen teoksen jälkisanat ilmestyivät alun perin Helsingin Sanomien sunnuntaidebatissa maaliskuussa 2009 juuri vastineena Paakkisen kärjistyksiin.

Yleistämällä olkiukkojen kimppuun

Kamppinen osoittaa ongelmat, joita aiheutuu, kun Dawkins, Harris ja Hitchens niputetaan uusateismin kapea-alaisen nimikkeen alle. Uusateismista tulee näin aivan liian helposti kapea ideologia, olkiukko, jota sitten moraalisesti oikeamielisten ateismikriiti-

koiden on helppo mätkiä, täysin ohittaen mainittujen kirjoittajien argumentit.

Kamppisen vastaus Paakkiselle on hieno ja kohtelias. Paakkisella ei yksinkertaisesti ole kunnan argumentteja uusateistien luonnontieteen ja sekulaarin humanismin varaan perustuvia näkemyksiä vastaan. Paakkisen kannattaisikin lukea Kamppisen teos, koska sen parasta antia on nimenomaan argumentaatio-osio, ajattelun kulttuurisidonnaisuus -osion ohella.

Viimeksi mainittu luku toimii samalla ikään kuin johdantona kolmelle seuraavalle luvulle, joissa tekijä osoittaa ”pullamössörelativismin” toivottomuuden. ”Johdonmukainen tieteilijä ei ole pullamössörelativisti, vaan tieteilijä joka voi ja haluaa perustella omat tieteelliset tapansa tutkia todellisuutta” (s. 98).

Tärkeä valintakriteeri maailmankuvalle on myös pragmaattinen ulottuvuus – uskonnon avulla ei voi rakentaa toimivaa kuokkaa, kännykkää tai kaukoputkea (s. 167). Ylipäätään Kamppinen korostaa kyseenalaistamista ja koettelevuutta myös maailmankuvan yhteydessä. Samalla hän kumoaa usein toistetun väitteen, jonka mukaan sekulaarit yhteiskunnat, natsismi ja stalinismi, ovat olleet kaikkein tuhoisimpia. Ne molemmat perustuivat pitkälti uskonnon kaltaisille ideologioille, joiden kyseenalaistaminen ja vääräksi osoittaminen oli jyrkästi kielletty. Jos todellisuus ei sopinut teoriaan, todellisuus piti kieltää. Hirmuvalta rakentuu usein juuri tällaisen kieltoperäisen uskomusjärjestelmän varaan.

Yliluonnollisten agenttien selitys

Ilkka Pyysiäinen on kansainvälisesti arvostettu kognitiivinen uskontotieteilijä, jolla on jo varsin laaja tuotanto sekä englannin- että suomenkielistä kirjallisuutta. Uusin teos on muiden englanninkielisten kirjojen tapaan suunnattu lähinnä akateemiselle lukijakunnalle, mutta opinhaluinen maallikkokin kykenee ymmärtämään kaiken, sillä teksti on yleistajuisesti kirjoitettu. Juuri oppikirjaksi tämäkin Pyysiäisen teos soveltuu erinomaisesti.

Ensimmäisessä luvussa tekijä käsittelee agentteja eli toimijuutta. Toimijuus koostuu elävyydestä ja itsemiikkuvuudesta sekä mentaalisista ilmiöistä. Näitä

ovat muun muassa uskomukset, halut, pyrkimykset ja toiveet. Ihmisellä on välitön kokemus omasta mielestään ja toimijuudestaan. Ihminen olettaa toimijuuden myös muille olennoille, joiden käyttäytyminen on säännönmukaista ja näyttää päämäärähakuiselta. Tällaiset käyttäytymispiirteet ja ilmiöt aiheuttavat ihmisessä herkästi intentionaalisen tulkin, eli käyttäytyminen oletetaan nimenomaan päämäärähakuiseksi. Pyysiäinen nimittää tätä intuitiivista ihmismielen ominaisuutta ”promiskuitiiviseksi teleologiaksi”.

Toimijuuden abstrahointi havaitusta käyttäytymisestä aiheuttaa sen, että kehoa kontrolloiva toimijuus oletetaan immateriaaliseksi. Sen myös oletetaan ulottuvan kehon ulkopuolelle ja jäävän eloon kehon kuoltua.

Immateriaalinen toimijuus mahdollistaa lisäksi henkilöiden välisen näkökulman, jolloin ihminen voi ajatella, mitä muut ajattelevat hänestä ajattelemassa heitä jne. Tämä jaettu tieto sisältää henkilöiden ideoita toisten ideoista ja muuta vastaavaa ainesta.

Toimijuus voidaan toki intuitionvastaisesti olettaa myös luonnollisille objekteille ja ihmisten valmistamille elottomille esineille. Se oikeastaan seuraa väistämättä promiskuitiivisesta teleologiastamme.

Pyysiäinen yhdistää E.B. Tylorin uskontoteorian (uskonto uskomuksina henkiolentoihin) Émile Durkheimin teoriaan uskonnosta ”sosiaalisena liimana”, joka sitoo ihmiset moraaliseksi yhteisöksi. Mitään ”kollektiivista tietoisuutta” ei kuitenkaan voi olla ilman yksilöitä, jotka representoivat toistensa mentaalisia tiloja mielessään. Tämän pohjalta tekijä tulkitsee rituaalit jaetun tiedon ”julkistamiseksi”, jonka yhteydessä syntyy kuvitteellinen yhteisö (”doktriinuskonnot”) tai jonka myötä emotionaalinen omistautuminen pienemmälle ryhmälle voimistuu (”imagistiset uskonnot”).

E erityisen mielenkiintoisia ovat näiden ilmiöiden kytkökset ihmisen evoluutioon ja sen myötä kehittyneisiin psykologisiin ominaisuuksiin. Juuri evoluutioympäristömme on vähitellen synnyttänyt myös yliluonnollisia uskomuksia aiheuttavat kyvyt ja muovannut niitä vuosituhansien kuluessa. Kyvyt linkittyvät monimutkaisella tavalla altruismiin

ja moralisuuteen, mikä samalla selittää sen, miksi tosiasioiden vastaisesti uskonnon usein ajatellaan olevan moraalin kannalta välttämätöntä.

Mielen ominaisuudet ovat kehittyneet monimutkaisessa vuorovaikutuksessa ihmislajille tyypillisessä yhteisössä, jossa toimijuus on oletettu myös näkymättömille, mutta läsnä oleville agenteille, kuten esivanhempien hengille, aaveille tai jumalille. Näitä ”sieluolentoja” tekijä käsittelee tarkemmin luvussa 3. Luku 2 koskee yliluonnollisten agenttien representaatioita ja dynamiikkaa, jonka mentaalisten käsitteiden, ideoiden, kuvien ja uskomusten sekä julkisten representaatioiden eli mielen ulkopuolisten tekstien, maalausten, taideteosten, puhuttujen sanojen ynnä muiden vuorovaikutus synnyttää.

Tästä Pyysiäinen rakentaa hyvin perustellun abstraktioista muodostuvan kulttuuriteorian, jossa abstraktiot syntyvät juuri mentaalisten ja julkisten representaatioiden osittaisesta päällekkäisyydestä. Pohdiskelu jatkaa ja täydentää tekijän varhaisemmissa teoksissaan ”How Religion Works – Towards a New Cognitive Science of Religion” (2001) ja ”Magic, Miracles, and Religion – A Scientist's Perspective” (2004) esittämiä kulttuuriteorioita.

Sielut, aaveet ja šamaanit

Luku 3 on skeptikolle hyvin mielenkiintoinen. Tekijä hyödyntää siinä kulttuuriantropologista ja folkloristista aineistoa. Luvun otsikko on ”Sielut, aaveet ja šamaanit”, mutta osansa saa myös pahamaineinen ”Noitavasara”, Malleus maleficarum. Pyysiäinen osoittaa, miten pahojen henkien oletettiin ottavan ihmisen haltuunsa ja miten kunnon kristittyjen piti taistella niitä vastaan. Tämä tarkastelu on ikään kuin kenttätutkimus yliluonnollisia agentteja koskevasta teoriasta.

Sielu-uskomukset eivät kuitenkaan rajoitu henkilöihin, jotka uskovat yliluonnolliseen. Meillä kaikilla on niitä – uskomuksia toimijuudesta, joka on irrallaan kehosta tai siitä erillinen. Oma ”itsemmekin” on tällainen uskomus, täysin luonnollinen ja intuitiivinen. Juuri tästä syystä ihmisen on niin vaikea

uskoa, että ”henki” tai ”sielu” kuolee samalla kun keho kuolee. Henkilökohtainen toimijuus tuntuu immateriaaliselta ja siksi ihminen olettaa sen jatkavan olemassaoloaan myös kuoleman jälkeen.

Toisaalta puhdasta mentaalisuutta on vaikea kuvitella ja siksi ihminen olettaa ”sieluille” ja ”hengille” usein jonkinlaisen fyysisen kehon tai ympäristön (haudan tai talon), jossa usvaa, pilveä tai höyryä muistuttava henki pitää majaansa. Šamaani on tavallaan henkimaailman asiantuntija, joka osaa langeta loveen ja matkustaa henkenä aineettomassa sielujen valtakunnassa.

Jumala yliluonnollisena agenttina

Näiden käsitysten pohjalta Pyysiäinen osoittaa myös Jumalan olevan yliluonnollinen agentti, joka teistien ja teologioiden muuttumattomuusväitteistä huolimatta on kehittynyt kansanomaisen arkipsykologian pohjalta vähitellen kohti monimutkaisempia muotoja sekä tulkintoja. Lisäksi tekijä tarkastelee vastaavia uskomuksia buddhismissa.

Lopussa tekijä ottaa kantaa teologian esittämiin tulkintoihin ja osoittaa, että aina kun väite tulee todellisuuden alueelle, se tulee tieteen ulottuville. Teologia on Pyysiäisen mukaan ajanut itsensä nurkaan, koska moni teologi väittää, ettei Jumala ole tieteen ulottuvilla. Koska tieteellinen tieto on kumuloituvaa, se paljastaa meille koko ajan lisää siitä, mitä Jumala ei ole.

Maailmankuvan muuttuessa myös jumalakäsityksen pitäisi siten muuttua, mutta teologit ovat väittäneet juuri päinvastaista. Jumala on heidän mukaansa muuttumaton ja paljastanut itsensä ihmisille ilmestyksessä. Mikäli teologi näin väittää, ilmestys tulee kuitenkin heti tieteen tutkittavaksi. Tiukka paikka teologialle.

KIRJOITTAJA ON SKEPSIS RY:N HALLITUKSEN JÄSEN,
PÄÄTOIMITTAJA JA TIETOKIRJAILIJA.

Ilmaisen ”aterian” paluu

Skientologit ovat viime vuosina pitäneet matalaa profiilia. Keravan sirkusmarkkinoilla syyskuussa heillä kuitenkin oli oma, keltainen telttansa. Ilmainen persoonallisuustesti oli vaihtunut ilmaiseen ”hermoassistiin”.

Liekö teltassa hierottavina maanneet tiesivät, mitä hermoassisti heille todellisuudessa teki: palautti yhteyttä kehon ja thetanin, ihmisen kuolemattoman tosiminän, kyvyiltään rajoittamattoman avaruusolennon välillä. Sivupöydällä oli myynnissä mm. Hubbardin Dianetiikka-kirjoja.

Hermoassistiin teltta on nähty Vantaan Tikurilassa jo vuosi sitten, joten ihan uudesta toiminnasta ei ole kyse. Siksi onkin uskomatonta, että termillä ”hermoassisti” Googlessa löytyy vain kaksi osumaa.

RISTO K. JÄRVINEN

Luin lehdestä Skeptikko 3/2010 artikkelin James Randin vierailusta Suomessa. Päinvastoin kuin Randi jutussa väitti, metrijärjestelmän käyttämättömyys (= vain osittainen käyttö) USAssa ei ole Bushin tai lobbareiden syytä/ansiota.

Itse olen metrijärjestelmäkysymysten kanssa tekemisissä viikoittain. Olen erälle yritykselle "the Metric Guy", eli minulta kysytään metrijärjestelmästä usein. Yleensä aloitan kertomalla, että jo vuonna 1670 ranskalainen Gabriel Mouton ehdotti siirtymistä yleiseen kymmenjärjestelmään. Tähän onkin siirrytty niin, että enää vain kolmessa maassa mitoitukset perustuvat kuolleiden kuninkaitten ruumiinjäsenten dimensioidiin.

Vastoin yleistä luuloa USA:n teollisuudessa ja monilla muilla aloilla on metrijärjestelmä yleisesti käytössä, jopa lainsäädännön määräämänä. Toisaalta monilla aloilla tuumat ja jalat ovat käytössä Suomessakin. Autossa on 15 tuuman vanteet, purjeveneen pituus on 34 jalkaa, tv on 32-tuumainen jne.

En usko, että missään noissa tuotteissa suunnittelussa kuitenkaan käytettäisiin tuumia ja jalkoja, vaan mallit ovat millimetripohjaisia. Englannissa lainsäädäntö sallii edelleen pintin tuopin ja nopeusrajoitukset ovat "mph". Öljyn hinta määritetään tynnyreissä, kullan hinta unsseissa jne.

Yksiköiden käyttöä ei päättä USA:n kongressi eikä presidentti.

USA:ssa ei todellakaan tarvita lobbareita vastustamaan metrijärjestelmään siirtymistä, eikä Bushilla ole mitään tekemistä asian kanssa. Amerikkalaisella kuluttajalla ei ole mitään erityistä syytä vaatia metrijärjestelmään siirtymistä. Se osa teollisuudesta, jolle tästä on hyötyä, on siihen jo siirtynyt, eikä tähän ole tarvittu lobbareita suuntaan tai toiseen.

Voi miettiä, mitä tapahtuisi, jos Suomessa kehitettäisiin, että televisioita mainostettaessa ei saisi

puhua kuvaruudun koosta tuumissa. Montako lobbaria tarvittaisiin vastustamaan milleihin siirtymistä? Vastustus tulisi ilman tv-kauppiaiden toimenpiteitä.

Englannin parlamentti perusti metrijärjestelmään siirtymistä varten oman toimistonsa jo 1800-luvulla. Toimisto suljettiin vasta joitakin vuosia sitten – pääsemättä päämääräänsä.

Tuumajärjestelmä on ollut aikoinaan käytössä myös Suomessa. Silloin mittausvaatimukset olivat vähäisempiä; tuumien, vaaksojen, jalkojen, sylien ym. edut olivat varsin selkeitä.

Joseph Whithworth esitti 1800-luvulla standardikierteet. Sitä ennen joka paja teki oman kierteensä. Mittavälineiden puutteesta johtuen on vieläkin eräs erikoisuus käytössä: whithworth-hylsy ja -kiinto-avaimet. Itse käytän eräässä sovelluksessa UNF-pultteja (hieno tuumakierre), koska ne ovat tarkemmin säädettäviä kuin vastaavat millikierteiset.

Takaisin alkuun. Minulla on skeptikoille aihe: USA ja huuhaa. Yleinen juttu on: "Amerikassa sitä ja Amerikassa tätä". Puhutaan mantereen kokoisesta alueesta, jossa paikallisdemokratia on paljon voimakkaampaa kuin Euroopassa. Siksi keräänkin listaa "Euroopassa sitä ja Euroopassa tätä". Kukaan ei suhtaudu vakavasti väitteisiin, että Euroopassa ei 15-vuotias tyttö saa aborttia, jos joutuu raiskatuksi, Euroopassa ei saa puhua muiden työntekijöiden kanssa omaa kieltään työpaikan käytävällä, Euroopassa kuorma-autojen pesula ei saa toimia sunnuntaina jne.

Kaikki nämä esimerkit ovat totta, mutta ei Eurooppaa arvioida niiden perusteella. Sen sijaan minä tahansa 800 asukkaan pikkupaikkakunnan määräys USA:ssa kuvitellaan koskevan koko maan yli 300 miljoonan väestöä. Tai kuvitellaan, että USA:n presidentti on kaiken tämän takana.

REIJO HEURLIN

SKEPSIKSEN HAASTE

---

10 000 euroa puhtaana käteen sille, joka tuottaa valvotuissa olosuhteissa paranormaalin ilmiön.

Dosentti **Hannu Karttunen** ja taikuri **Iiro Seppänen** ovat lupautuneet maksamaan kumpikin 2500 euroa edellä mainitusta kokonaissummasta. Haastesumma voidaan maksaa myös humanoidistipendinä – 10 000 euroa puhtaana ulottimeen sille humanoidille, joka itse noutaa stipendin ja antaa samalla DNA- (tai vastaavan) näytteen. Poikkeustapauksessa summa voidaan myös maksaa (mikäli esimerkiksi henkilötunnuksen tai pankkikortin saanti on osoittautunut humanoidille vaikeaksi) mukana seuraavalle ihmiskontaktiseuralaiselle.

LIITY SKEPSIKSEN JÄSENEKSI!

Kuka tahansa kiinnostunut voi hakea jäsenyyttä koulutustaustasta ja elämäntilanteesta riippumatta, kun hän hyväksyy yhdistyksen säännöissä määritellyn tarkoituksen ja toimintaperiaatteet.

Yhdistyksen kalenterivuositainen **jäsenmaksu** vuodelle 2010 (sis. Skeptikko-lehden tilauksen) on 25 € tai alle 24-vuotialta 12,50 € (jos olet alle 24-vuotias, ilmoita syntymäaikasi).

Voit myös tilata **Skeptikko-lehden** liittymättä jäseneksi. Tilausmaksu on 25 € / vuosi. Jos liityt keskellä vuotta, sinulle toimitetaan kaikki kuluvana vuonna ilmestyneet Skeptikko-lehdet jälkeinpäin.

Voit liittyä Skepsikseen myös lähettämällä **vapaamuotoisen hakemuksen** sihteerillemme:
Anna-Liisa Räihä, Borgströminkuja 1B 19,
00840 Helsinki.

Täytä jäsenhakemuskavake: www.skepsis.fi/liity/

Skepsis ry:n yhteystiedot

Postiosoite: PL 483, 00101 HELSINKI

Internet: www.skepsis.fi

Pankkiyhteys: AKTIA 405529-2111988

Jäsenasiat, lehtitilaukset, osoitteenmuutokset

Anna-Liisa Räihä

Borgströminkuja 1 B 19

00840 Helsinki

puh. (09) 698 1976

membership@skepsis.fi

Taloudenhoitaja:

Toni Heikkinen

Härkävuorentie 8

01260 Vantaa

treasurer@skepsis.fi

puh: 050 537 3792

Skepsiksen hallitus vuonna 2010:

Puheenjohtaja **Pertti Laine**

varapuheenjohtaja **Otto J. Mäkelä,**

Denis Galkin, Toni Heikkinen, Heikki Nevala,

Jussi K. Niemelä, Tiina Raevaara.

Alueyhteyshenkilöt

Joensuu: Vesa Tenhunen

puh. 0400 935 893

vesa.tenhunen@skepsis.fi

Jyväskylä: Juha Merikoski

puh. 040 7551 820

juha.merikoski@skepsis.fi

Oulu: Juha Vuorio

puh. 040 500 6955

juha.vuorio@skepsis.fi

Tampere: Jose Ahonen

puh. 040 558 7497

jose.ahonen@skepsis.fi

Turku: Heikki Kujanpää

puh. 044 0220 420

heikki.kujanpaa@skepsis.fi

Skepsis ry:n tieteellinen neuvottelukunta

TNK:n puheenjohtaja, professori **Jukka Maalampi**

(hiukkasfysiikka), professori **Kari Enqvist** (fysiikka),

professori **Mika Hemmo** (oikeustiede), PsT **Virpi**

Kalakoski (psykologia), professori **Hannu Karttunen**

(tähtitiede), **S. Albert Kivinen** (filosofia), professori

Hanna Kokko (biologia, ekologia), professori **Eerik**

Lagerspetz (yhteiskuntatiede/filosofia), **Anto Leikola**

(biologia), dosentti **Marjaana Lindeman** (psykolo-

gia), dosentti **Juha Merikoski** (fysiikka), dosentti

Markku Myllykangas (terveys sosiologia), dosentti

Ilkka Pyysiäinen (uskontotiede), professori **Jeja**

Pekka Roos (sosiaalipolitiikka), dosentti **Veijo**

Saano (lääketiede), **Anssi Saura** (biologia).

Skepsis ry on vuonna 1987 perustettu suomalaisten skeptikkojen yhdistys.

Skepsiksen vuonna 2009 muutettujen sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoitus on:

- Edistää kriittistä ajattelua, tieteellisen tiedon hankintamenetelmien opetusta sekä tieteeseen ja järkeen perustuvaa käsitystä maailmasta.
- Edistää kiisteltyjen tai erityisen poikkeuksellisten väitteiden tieteellistä tarkastelua.
- Edistää keskustelua tieteelliseen maailmankuvaan liittyvistä tärkeistä aiheista.
- Ylläpitää tällaisesta toiminnasta kiinnostuneiden ihmisten verkostoa, järjestää kokouksia ja keskustelu- ja luentotilaisuuksia sekä harjoittaa tiedotus- ja valistustoimintaa.

Yhdistys on poliittisesti, aatteellisesti sekä uskonnollisesti sitoutumaton.

Yhdistyksen varsinaiseksi jäseneksi voidaan hy-

väksyä yksityinen henkilö tai oikeustoimikelpoinen yhteisö, joka hyväksyy yhdistyksen tarkoituksen ja toimintaperiaatteet. Kannattavaksi jäseneksi voidaan hyväksyä yksityinen henkilö tai oikeustoimikelpoinen yhteisö, joka haluaa tukea yhdistyksen tarkoitusta ja toimintaa.

Yhdistys julkaisee viisi kertaa vuodessa ilmestyvää Skeptikko-lehteä.

Mallia yhdistykselle haettiin Yhdysvalloissa 1976 perustetusta CSICOPista (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal), mikä ilmenee mm. yhdistysten samankaltaisina toimintaperiaatteina. Skepsis ry toimii kuitenkin itsenäisesti, vaikkakin yhteistyössä CSICOPin (nykyään CSI – the Committee for Skeptical Inquiry) ja muiden vastaavien järjestöjen kanssa.

Yhdistys on ECSON (European Council of Skeptical Organisations) ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan jäsenjärjestö.

Valitse skepsikselle uusi t-paita!

1

2

3

4

5

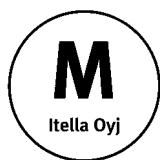

6

Äänestys osoitteessa www.skepsis.fi

NÄYTÄ SKEPTIKOLTA!

**HANKI
SKEPSIS ry:n
T-paita**

Vain 10 €

Värit: musta, valkoinen ja harmaa.
Koot: Lady fit: S ja M, värit musta ja valkoinen.
Muut: S-XXL värit musta ja harmaa.

Myydään yhdistyksen järjestämissä
tilaisuuksissa ja postitse.
Tilaukset: secretary@skepsis.fi tai 09 698 1976

Kuvassa skeptikot
Denis Galkin ja Virpi Kalakoski.